

OSLO STATSADVOKATEMBETER

Postboks 2100 Vika
0125 OSLO
Telefon 22 98 13 00
6336327 2684/21-115/ASC003

PÅTEGNINGSARK**VIGGO KRISTIANSEN, F. 24.05.1979 – INNSTILLING**

Sendes med sakens dokumenter vedlegg **Riksadvokaten, Postboks 2102 Vika, 0125 OSLO**, under henvisning til mandat i dok. 01,83. Nedenfor følger vår innstilling med begrunnelse.

I Innledning

Ved Gjenopptakelseskomisjonens avgjørelse av 18. februar 2021 ble Viggo Kristiansens begjæring om gjenåpning av Agder lagmannsretts dom av 13. februar 2002, post I-III, tatt til følge. Borgarting lagmannsrett ble utpekt som domstol for den nye ankebehandlingen. Riksadvokaten overførte deretter ansvaret for saken fra Agder til Oslo statsadvokatembeter.

Problemstillingen for påtalemyndigheten er om det i forbindelse med den nye behandlingen av saken skal påstås domfellelse etter tiltalens post I-III, eller om det skal påstås frifinnelse.

Oslo statsadvokatembeter har tilstrebet en ny, samlet gjennomgang og vurdering av alle sakens beviser. Allerede i oppstarten ble det opprettet kontakt med Oslo politidistrikt. Politiet har siden mars 2021 bistått med politiadvokater og en gruppe etterforskere. Disse har gjennomført en rekke etterforskningsskritt med utgangspunkt i vurderinger av hva som kan tilføre saken ny relevant informasjon.

II Etterforskningen av saken fra 2021**Utgangspunkter og mandat**

Et oppstartsmøte med Oslo politidistrikt i mars 2021 resulterte i et mandat, hvoretter politiet skulle utarbeide en kartleggingsrapport og en tidslinje. Kartleggingsrapporten skulle gi en oversikt over bevisgrunnlaget, med hovedvekt på tekniske bevis, og en vurdering av hvilke sider av saken som kunne opplyses ytterligere. Rapporten ble levert 27. april 2021 og har dannet utgangspunkt for den videre etterforskningen.

Tidslinjen er ment å gi en best mulig oversikt over de involverte og relevante vitners bevegelser rundt drapstidspunktet. Tidslinjen ble levert i juni 2021, men er siden blitt oppdatert.

Nedenfor vil vi nevne det vesentligste av etterforskningsskritt som er blitt utført i perioden 2021 til 2022. Oversikten er ikke uttømmende.

Godkjent digitalt

Andreas Schei (ASC003) 02.09.2022

Teknisk etterforskning

DNA-undersøkelser:

Nye DNA-undersøkelser er det som i størst grad har tilført saken ny informasjon av betydning.

Oslo pd ble våren 2021 gjort kjent med at Avdeling for rettsmedisinske fag, Oslo Universitetssykehus (OUS), fremdeles hadde en del ekstrakter og forprøver fra DNA-sporprøver som ble tatt i 2000. I dok. 16,03,01,01 har OUS beskrevet hva avdelingen satt på av materiale per april 2021. Analyser av prøvene ble foretatt av OUS våren, sommeren og høsten 2021 på anmodning fra politiet, se anmodningene dok. 16,02,01,01; 16,02,01,02; 16,02,01,03; 16,02,06; 16,02,01,08.

Parallelt ble det innhentet oppdatert personprøve av Andersen, Kristiansen og personer som det tidligere var tatt eliminasjonsprøver av.

De nye analysene ved OUS resulterte i rapportene 16,03,01,02-16,03,01,04, datert september/oktober 2021. Fra C-prøvene (prøver tatt fra kroppen eller klærne til Lena Sløgedal Paulsen) ble det gjort seks funn sammenfallende med DNA-profilen til Andersen, dels fullprofil, dels delprofil, deriblant en profil fra den omdiskuterte C-25-prøven (se drøftelsen i DNA-kapittelet nedenfor om denne). Fra de tilsvarende B-prøvene (fra Stine Sofie Sørstrønen) ble det gjort funn, delprofil, sammenfallende med to personer det var tatt eliminasjonsprøver av. Analysene viste ikke klare tegn på en bidragsyter nr. 2. Øvrige prøver ga ikke relevante funn. Det ble gitt flere tilleggsmandater med presiserende spørsmål, og disse er svart ut i dok. 16,03,01,14 til 16,03,01,26.

Enkelte mindre ekstrakter samt mikroskopiutstryk (mikroskopiglass) ble rundt årsskiftet 2021/2022 sendt til Institutt for rettsmedisin ved Universitetet i Basel for forsøk på analyser, etter at OUS hadde vurdert at de ikke ville nå frem med ytterligere analyser.

Rapportene fra Universitetet i Basel ligger i dok. 16,03,01,36 til 16,03,01,40. Som det fremgår av rapportene, lot det seg gjøre å analysere enkelte av ekstraktene, til tross for små mengder DNA. Fra C-prøvene var det seks resultater forenlige med profilen til Andersen, blant dem fra C-25-prøven (dvs. et ørlite ekstrakt som var igjen av denne), se dok. 16,03,1,36. Heller ikke denne analysen av C-25 viste tegn på to bidragsytere. En av C-prøvene (et klesplagg) viste også mannlige alleler som ikke kunne stamme fra Andersen, uten at dette lot seg identifisere på person, dok. 16,01,03,38 s. 5. Enkelte av allelene herfra kan heller ikke stamme fra Kristiansen. Fra B-prøvene var det ett funn overensstemmende med Andersen, men dette og ytterligere én av C-prøvene viste enkelte andre alleler, som ble tolket som sannsynlig (men ikke sikker) innblanding fra en annen person. I så fall kan bidraget imidlertid *ikke* stamme fra noen av personene det er tatt referanseprøve av (inklusive Kristiansen). B-prøvene viste også delprofiler forenlig med to personer det var tatt eliminasjonsprøver av, overensstemmende med resultatene fra OUS.

Betydningen av de nye DNA-analysene vil bli drøftet nedenfor.

Videre er det i dokumenter under punkt 16,03,06 innhentet uttalelser fra Nationellt forensiskt centrum (NFC), Sverige, angående analyser de utførte på oppdrag fra Gjenopptakelseskommisjonen i 2010 og 2018. Det er ikke kommet vesentlig nytt ut av dette. Det er også innhentet en uttalelse fra Universitetet i Santiago de Compostela (USC), som analyserte prøver i 2000, dok. 16,03,07,09.

En redegjørelse for etterforskningen av DNA-beviset er gitt i dok. 16,03,01,42.

Godkjent digitalt

Andreas Schei (ASC003) 02.09.2022

Rettsmedisinsk erklæring og åstedsspor

Hva angår andre åstedsspor, er det for det første innhentet en ny sakkyndig erklæring fra overlegene Uhlin-Hansen og Luytkis, som en oppfølging av de opprinnelige obduksjonsrapportene. Erklæringen er endelig avgitt 20. oktober 2021, dok. 16,03,10,02. Erklæringen gir en mer utfyllende vurdering av skadebildet og eventuelle årsaker. Enkelte forhold vil bli trukket frem under drøftelsen nedenfor.

Videre er det utarbeidet og innhentet nye rapporter om situasjonsspor på klær, mulig fotavtrykk, kvister som var brukt til å dekke til jentene med, samt mørke avsetninger på kroppene (for disse avsetningene: se beskrivelse i dok. 16,03,01,42 s. 94). Dette har imidlertid ikke gitt funn av vesentlig betydning for saken. Stoffet som har gitt de mørke avsetningen på jentene, bl.a. på innsiden av lårene, kan man fremdeles ikke med rimelig sikkerhet si hva stammer fra.

Dokumenter under 16,03,04 gjelder vurdering av kniver. I korthet er det vår oppfatning at kniven (eller knivene) som ble brukt, ikke er identifisert. Det er utarbeidet en rapport om tekniske undersøkelser (utenom DNA), dok. 16,07,27.

Etterforskning av telebeviset

Bakgrunnen for det såkalte telebeviset er kjent: I tidsrommet mellom 18:55:59 og 19:37:30 mottok eller sendte Kristiansen i alt fire tekstmeldinger. Undersøkelse av teledata viser at Kristiansens telefon (SIM-kortet) ble koblet over Telenors base EG_A ved sending og mottak av SMS'ene.

I 2001 ble det utarbeidet to dekningsrapporter: Telenor-rapporten av mai 2001, "Rapport fra målinger i Baneheia, Kristiansand", dok. 07,04,15, og Teleplans rapport "Dekningsstudie for Baneheiasaken" av oktober 2001, dok 07,04,14. Rapportene tar for seg trafikkdata for telefon tilhørende Kristiansen og dekningsområde for basestasjonen EG_A. Dekningsrapportene ble utarbeidet på bakgrunn av målinger som ble foretatt den gangen.

Dokument 16,07,07 *Analyserapport – Undersøkelser og analyser knyttet til teledata* gir en omfattende oversikt av de etterforskningsskritt som er gjort av Oslo pd av telebeviset, og redegjør også for vurderinger gjort underveis.

Oslo pd har vurdert det slik at nye målinger av dekningsområdet ikke har vært aktuelt, se dok. 16,07,07 punkt 7.5. Senderen som brukes i dag, er helt annerledes enn den som ble brukt i 2000, og et forsøk på rekonstruksjon av forholdene den gangen er reelt sett ikke gjennomførbart.

I forbindelse med etterforskningen i 2000 ble det innhentet store mengder teledata, blant annet fra personer (vitner) som befant seg i Baneheia rundt tidspunktet for drapene. Oslo politidistrikt har gjort omfattende undersøkelser for å fremskaffe disse dataene, se redegjørelse i dok. 16,07,07 punkt 8. Dette har imidlertid vært forgjeves, og det må antas at rådataene ikke finnes lenger. Som det heter i rapporten ville det kunne gitt verdifull informasjon om man hadde kunnet se hvilke baser vitnenes mobiltelefoner slo inn på, når de befant seg ulike steder i Baneheia. Enkelte teledata ble tatt inn i ulike rapporter under etterforskningen i 2000. En gjennomgang av disse er gjort i *Analyserapport knyttet til teledata – vitner*, dok. 16,07,06. Imidlertid er utvalget såpass lite at det gir et begrenset sammenligningsgrunnlag opp mot konklusjonene i Telenor- og Teleplan-rapportene.

Videre er det gjort avhør av eller innhentet uttalelse fra personer som var involvert i innhenting av teledata eller vurderingen av dekningsområdet under den opprinnelige etterforskningen, blant dem Amundsen fra Telenor og Schøyen fra Teleplan, se dok. 16,01,08 og 16,01,10.

Godkjent digitalt

Andreas Schei (ASC003) 02.09.2022

Hva angår dekningsforholdene, oppsummerer dok. 16,07,07 slik under punkt 10:

Politiet legger altså konklusjonene til Telenor og Teleplan til grunn, at det ikke var dekning over åstedet fra EG_A da deres undersøkelser ble gjennomført.

Videre er det innhentet tre telefoner som Kristiansen skal ha eid eller disponert rundt år 2000. Disse er frivillig innlevert på forespørsel, se dokumenter under punkt 16,08. Forsøk på undersøkelse av telefonene har ikke ledet til noen nye funn i saken.

En nærmere drøftelse av telebeviset er gjort i et eget kapittel nedenfor.

Taktisk etterforskning og informasjonsinnhenting

Avhør av Viggo Kristiansen og Jan Helge Andersen

Det har vært gjennomført flere nye avhør av de to domfelte, se dokumenter under 16,05,01 og 16,05,02. Formålet med avhørene har først og fremst vært å få opplysninger om forhold som ikke fullt ut ble dekket ved avhørene i 2000, samt å konfrontere med nye funn i etterforskningen, som DNA-funn og åstedsspør.

Avhør av vitner

Under den opprinnelige etterforskningen i 2000 ble det gjennomført hundrevis av avhør av åstedsvitner, i betydningen personer som hadde vært i Baneheia om ettermiddagen og kvelden 19. mai. Samlet sett gir avhørene et godt grunnlag for å vurdere bevegelser og tidspunkter, og vi har vurdert det slik at nye avhør av disse vitnene, over 20 år etter, ikke ville gi vesentlig nye opplysninger. Derimot har en del andre vitner vært avhørt, blant annet personer som kjente de domfelte, eller som har informasjon om andre hendelser som etterforskningen har avdekket, eller som var involvert i etterforskningen i 2000 (og da særlig den tekniske etterforskningen),

Innhenting av informasjon fra rettsforhandlingene i 2001 og 2002

I mangel av opptak fra rettsforhandlingene er det blitt innhentet artikler fra media og notater fra journalister fra rettssakene i 2001 og 2002.

Innhenting av dokumenter fra andre saker

Dokumenter fra en tidligere anmeldelse mot Andersen er innhentet. Anmeldelsen er fra 2009, men gjelder et forhold fra før 2000. Oslo politidistrikt kom over saken etter søk i politiet systemer. Saken vil bli omtalt nedenfor.

Oppdatering og redigering av saken

Saken var allerede lagt inn i BL av Agder pd, men digitaliseringen hadde en del utelatelser. Blant annet manglet omtrent alle vedlegg til avhør. Vedleggene og en del andre dokumenter som manglet, er nå lagt inn, og dette har vært et betydelig arbeid. Videre er det foretatt omredigeringer i tillegg til oppdateringer med dokumentene som er kommet til fra mars 2021.

Kontakt med Agder pd, Kripos og den opprinnelige etterforskningsgruppa

I forbindelse med etterforskningen har det vært noe kontakt med Agder pd og Kripos i forbindelse med praktiske spørsmål og avklaringer. Vi har også gjennomført et møte med etterforskningsgruppa fra 2000 ved Arne Pedersen, Magne Storaker og Asbjørn Hansen.

Godkjent digitalt

Andreas Schei (ASC003) 02.09.2022

Kontakt med forsvarere og bistandsadvokater

Gjennom etterforskningen har vi søkt å holde kontakt og dialog med både forsvarere og bistandsadvokater. Nye dokumenter i saken har vært gjort tilgjengelig så snart etterforskningen tillot dette, slik at berørte parter kunne komme med innspill til etterforskningen. De pårørende med bistandsadvokater har også ønsket å bli opplyst om sakens status og fremdrift, og det har på deres forespørsel vært avholdt to orienteringsmøter hos Oslo statsadvokatembeter med bistandsadvokater og pårørende til stede.

III Utgangspunkter for bevisvurderingen

Innledning og problemstilling

Det er på det rene at Jan Helge Andersen enten alene eller sammen med en annen begikk de straffbare forholdene som danner grunnlag for tiltalebeslutningen post I til III, iallfall de forholdene han ble domfelt for. Ingenting peker i retning av at en eventuell gjerningsmann nummer to kan være en annen enn Viggo Kristiansen. Problemstillingen er derfor om Jan Helge Andersen var alene om de straffbare handlingene, eller om de ble begått av Viggo Kristiansen og Jan Helge Andersen i fellesskap. I praksis er spørsmålet om det kan bevises ut over enhver rimelig tvil at det var to gjerningsmenn.

Det avgjørende for påtalemyndigheten i den gjenåpnede saken vil være om vi er overbevist om at Viggo Kristiansen er skyldig i hele eller deler av saken som nå er gjenåpnet, og i så fall om vi mener å kunne bevise dette for retten. I motsatt fall vil påtalemyndigheten ha plikt til å nedlegge påstand om frifinnelse.

IV Bevismomenter

Utgangspunkter: Tidfesting av drapstidspunktet, og Kristiansens og Andersens bevegelser i tiden rundt dette

Kristiansens og Andersens bevegelser før og etter tidspunktet for de straffbare handlingene

Det er på det rene at Viggo Kristiansen og Jan Helge Andersen møttes i området ved Svarttjønn i Baneheia rundt kl. 18:00 den 19. mai 2000. Det vises til avhør av vitnet Hovden, dok. 05,03,01,06 og av vitnet Rødsvik, dok. 05,03,01,02 samt til avhør av Andersen og Kristiansen den 14. juli 2000.

Det er uomstridt at Viggo Kristiansen syklet forbi bommen ved Svarttjønn og bort til nordenden av 3. stampe om lag kl. 18, at han snudde og deretter traff på Jan Helge Andersen på vei tilbake forbi Svarttjønn. De gikk deretter sammen forbi bommen og satte seg ved en lekeplass på den andre siden av parkeringsplassen. Ved lekeplassen traff de vitnet Rødsvik, som kjente dem igjen fra tidligere, og som pratet med dem en stund, anslagsvis 5-10 minutter, se dok. 05,03,01,02. Da Rødsvik kom tilbake til stedet ca. kl. 18:30, så han dem ikke.

Det er også på det rene at de to var sammen hjemme hos Viggo Kristiansen senere på kvelden. Det er ikke mulig å fastslå nøyaktig fra hvilket tidspunkt de begge var der. Forklaringene har spriket og endret seg – fra rett før 19:30 til etter kl. 20:00. Vi vet imidlertid at Viggo Kristiansen ringte en kamerat (Espen Bakke) kl. 20:19. Det er all grunn til å tro at Andersen var hjemme hos Kristiansen da. Vi viser til avhør av Bakke, dok. 05,03,02,05 avhør av Kristiansen, dok. 07,02,06 s. 4 og avhør av Andersen, dok. 06,02,07 s. 10.

Vi legger videre til grunn at det ikke er noen sikre observasjoner av verken Kristiansen eller Andersen i perioden fra de ble observert ved parkeringsplassen ved Svarttjønn – dvs. fra noe etter kl. 18:00 og frem til de begge var sammen hos Viggo Kristiansen i Egstien.

Godkjent digitalt

Andreas Schei (ASC003) 02.09.2022

Tidfesting av de straffbare handlingene

Lena Sløgedal Paulsen og Stine Sofie Sørstrønen forlot badebrygga ved 3. stampe mest sannsynlig rundt kl. 19:00 for å gå hjemover. Det vises til avhør av vitner som har sett jentene på brygga i tiden fra ca. 18:35 til 18:50, blant dem Wang og Osland, dok. 05,01,09 og 05,01,06. De to badet fra brygga samtidig med jentene og dro derfra ca. kl. 18:50. Flere vitner passerte deretter brygga i tidsrommet fra kl. 19:00 og la merke til at det ikke var noen der. Se dok. 05,02,02,139 (Tobiassen), 05,02,02,59 (Iversen) og dok. 05,02,02,151 (Aas).

Om lag kl. 19:00, eller kanskje noen minutter før, gikk altså jentene fra badebrygga og hjemover. Ettersom det ikke er langt fra badebrygga til åstedet, må jentene nødvendigvis ha møtt gjerningspersonen(e) kort tid etterpå. De straffbare handlingene antas derfor å ha skjedd i perioden fra kl. 19:00 eller noe etter og utover. Det er ikke mulig å si noe sikkert om tidsforløpet ut over at Andersen og Kristiansen etter alt å dømme var sammen hos Kristiansen da de ringte Bakke kl. 20:19 (se over). Enten det var én eller to gjerningsmenn på åstedet, er det altså grunn til å tro at handlingene og tildekkingen har vært avsluttet i god tid før denne telefonsamtalen.

Vi mener dermed at tidsrammen for de straffbare handlingene er mellom kl. 19 og 20, som i grunnlaget i tiltalen. Tidsbruken på åstedet kan imidlertid ha vært av betydelig kortere varighet avhengig av hvilket faktum man legger til grunn. Den nærmere vurderingen av tidsbruken vil kunne ha betydning for vurderingen av telebeviset, som drøftes nedenfor.

Med bakgrunn i enkelte vitneutsagn har det vært hevdet fra forsvarerhold at drapstidspunktet kan ha vært senere enn kl. 20:00. Etter vår vurdering har en slik påstand ikke dekning i det samlede bevisbildet.

Viggo Kristiansen og Jan Helge Andersen var sammen både før og etter tidspunktet for de straffbare handlingene. Dette er ikke omstridt. Videre er det ingen sikre observasjoner av noen av dem i mellomtiden, verken samlet eller alene.

Andersens og Kristiansens personligheter og forholdet mellom dem

Jan Helge Andersen og Viggo Kristiansen var gode venner – beskrevet som bestevenner. De var ofte sammen, i perioder daglig, både før og etter 19. mai 2000. Det er illustrerende at Andersen hadde den andre nøkkelen til "bua", redskapsboden utenfor boligen til familien Kristiansen, som Viggo Kristiansen disponerte. Det foreligger en rekke vitneutsagn som underbygger at de to var mye sammen og som beskriver deres ulike aktiviteter i nærområdet på Eg.

Det er imidlertid grunnlag for å nyansere bildet. De to hadde også andre omgangsvenner, sammen og hver for seg. Andersen var aktiv i Ungdommens heimevern og tilbrakte en del av fritiden der, uten Kristiansen. Kristiansen på sin side har forklart at han spilte og var med på å organisere bedriftsidrettsfotball, som Andersen ikke var med på. Videre har han forklart at han hadde venner som han gikk på byen med uten at Andersen var med, se avhør dok. 16,05,01,01 s. 82. Begge var hver for seg også opptatt med dagligdagse aktiviteter knyttet til jobb og skole.

Det er derfor ingen grunn til å tvile på at begge hadde et visst sosialt liv uten at den andre var til stede, og at man kunne møte på den ene uten den andre. Andersen har for eksempel forklart at han gjerne pleide å gå en tur alene før leggetid, enten ved 3. stampe eller i byen, dok. 16,05,02,02 s. 15.

Godkjent digitalt

Andreas Schei (ASC003) 02.09.2022

Om dynamikken mellom dem når de var sammen, har flere, også Andersen og Kristiansen selv, påpekt at Kristiansen var sjefen blant dem. Dette underbygges av en rekke vitneutsagn hvor Kristiansen beskrives som den som førte an, mens Andersen gjerne sto i bakgrunnen og diltet etter. En slik rollefordeling kan for så vidt underbygge en hypotese om at Kristiansen også ville vært en hovedmann på åstedet, som Andersen har forklart. Vi kan imidlertid ikke se at den normale rollefordelingen mellom dem i seg selv er et bevis for at Kristiansen skal ha vært på åstedet og delaktig i de straffbare handlingene.

Kristiansen er blitt betegnet som en moduskandidat. Han er domfelt for i alt fem tilfeller av seksuell omgang med barn under 14 og voldtekt, se post V og VI, da han var 15-17 år. Fornærmede etter post V/VI var på tiden for overgrepene 8-10 år. Han ble også tiltalt for seksuell omgang med hennes yngre bror, post IV, og ble domfelt for dette i tingretten. Han ble frifunnet for straffekravet i lagmannsretten, men dømt til å betale erstatning. Ettersom saken i lagmannsretten ble behandlet med lagrette, er frifinnelsen ikke begrunnet. Lagretten kan ha ment at handlingene ikke var bevist, eller den kan ha ment at det var tvil om Kristiansen selv var over den strafferettslige lavalder på 15 år, slik lagmannsretten var inne på i forbindelse med erstatningsspørsmålet, dok. 08,15 s. 75. Han ble også domfelt for skremmende og plagsom opptreden ved gjentatt kinking overfor en voksen kvinne i perioden mai 1998 til januar 1999. Selv om overgrepene i post IV til VI ble begått minst tre til fire år før drapene i Baneheia, er det dekning for å si at Kristiansen var en moduskandidat for overgrep, med en historikk for grenseoverskridende adferd, som flere vitner bekrefter.

Andersen har ikke hatt andre domfellelser mot seg, og det har ikke tidligere vært opplysninger som skulle underbygge at også han kan være en moduskandidat. Under vår etterforskning er det imidlertid avdekket at han er blitt anmeldt for voldtekt og seksuell omgang med barn under 14 år. Saksnummeret for denne saken er 10738322. Anmeldelsen er fra 2009, men gjelder et forhold fra 90-tallet. På bakgrunn av opplysningene om tidspunkt for hendelsen ble saken henlagt som følge av Andersens alder. Fornærmede i saken har likevel fått tilkjent erstatning fra kontoret for voldsoffererstatning, dok. 16,12. Voldsoffererstatningsnemnda fant at det var "klart sannsynliggjort" at søkeren hadde vært utsatt for den straffbare handlingen. Fornærmede ble avhørt om denne anmeldelsen i forbindelse med Oslo politidistrikts etterforskning, dok.16,05,03,17. Det ble også Andersen, dok. 16,05,02,01,04 s. 64 flg., se videre dok. 16,05,03,22 og dok. 16,05,03,21 for vitneavhør.

I tillegg har politiet undersøkt en episode fra da Andersen var liten, 7-8 år gammel, se dok. 16,05,03,19 og 16,05,03,23 for avhør av fornærmede og fornærmedes mor, og vitneavhør, dok.16,05,03,27,01 og dok.16,05,03,28,01.

De fremkomne opplysningene er utvilsomt egnet til å balansere oppfatningen frem til nå av Kristiansen som eneste moduskandidat, men er likevel ikke i seg selv egnet til å belyse spørsmålet om det var én eller to gjerningsmenn i Baneheia.

Det er nå gjort slike funn av DNA fra Andersen på begge jentene at det er nærliggende å mene at han forgrep seg på dem begge, og han har erkjent å ha knivdrept den ene. I likhet med Gjenopptakelseskommisjonens flertall (s. 351) kan vi ikke se at Andersens personlighet eller forholdet mellom Andersen og Kristiansen skal ha vært slik at det i seg selv taler imot at Andersen kan ha utført overgrepene og drapene alene.

DNA-bevisetAnalyser i 2000 og forståelse av DNA-resultatet i forbindelse med rettssakene i 2001 og 2002

Funn av et hårstrå i skogbunnmaterialet fra åstedet ledet i august 2000 til innhenting av DNA-referanseprofiler fra en rekke personer, blant dem Kristiansen og Andersen. Håret er betegnet som "mulig sekundærhår". Etter analyse ble det konkludert med at hårstrået var av samme DNA-type som Jan Helge Andersen, jf. rapport dok. 03,05. Analysesvaret førte til pågripelsen av de to domfelte.

Videre ble det påvist mannlig DNA i en del prøver tatt fra de to avdøde. Mengdene var imidlertid svært små sammenholdt med DNA fra de avdøde selv. Av den grunn anbefalte Rettsmedisinsk institutt, Folkehelseinstituttet (nå OUS), en analyse av Y-kromosomspesifikke markører for å kunne isolere det mannlige DNA'et. Fire prøver ble sendt til Universitetet i Santiago de Compostela, Spania, (USC) som var ledende i forskning på analyse av Y-kromosomet, for sammenligning med DNA-profil (Y-profil) fra Andersen og Kristiansen (på fem eller seks markører, avhengig av om det telles med markøren SRY-2627, der nesten alle menn har allel C).

Prøvene som ble sendt ned, var B-22, B-24 og B-25 (hhv. ytre skjede, ytre anus og indre anus, Stine Sofie) og C-25 (ytre endetarm, Lena). Mikroskopiutstryk fra vattpinnen som prøvene ble laget fra, hadde vist enkelte sædceller i alle de fire nevnte prøvene. Analyser ble gjort først og fremst i markøren DYS-391. Vi forstår det slik at det særlig var i denne markøren (delen av DNA'et) USC vurderte at det ville være mulig å få treff, se nærmere om fremgangsmåten i dok. 16,03,07,07.

Rapporten fra USC er inntatt i dok. 03,08. Det følger av denne at prøven C-25 ga treff på allel 10 i fire av fem repetisjoner av analysen. Prøven B-22 ga utslag på hhv. både allel 10 og 11 (to treff) og allel 11 (ett treff), mens prøve B-25 ga utslag på hhv. allel 10 (ett treff) og allel 11 (to treff). Prøve B-24 ga ikke gyldig måleresultat. Et treff som ga utslag på alle alleler fra 9 til 12 (fire treff) ble forkastet som et ugyldig måleresultat. Dette skal være en relativt vanlig forekommende feil som skyldes prøvemethoden.

USC konkluderte som følger:

First. *There is male DNA in samples C25, B22 and B25 which is compatible with the spermatozoa findings in the microscopical examination*

Second. *DYS391 type 10 found in the sample C25 is compatible with the suspect V048 [Viggo Kristiansen] but not with suspect V006 [Jan Helge Andresen]. The frequency of the allele 10 in the Norwegian population is 0.546. The likelihood ratio is 1.8315 [...]*

Third. *It is possible that samples B22 and B25 have a contribution from two different males and neither of the suspects can be excluded as contributors to these samples.*

Selv om det her blir påpekt at funn av mannlig DNA i prøvene B-22, B-25 og C-25 er forenlig ("compatible") med funn av sæd ved undersøkelser i mikroskop, betyr det ikke nødvendigvis at eventuelle mannlige DNA-funn må stamme fra en sædcelle. Det kan være mannlig DNA fra andre cellyper i prøven også, mest nærliggende epitel. En (mulig unødvendig) klargjøring av dette er gitt i dok. 16,03,07,09. Videre blir det altså påpekt at allel 10 i DYS391 forekommer hos 54,6 % av den mannlige norske befolkning, og funnene i B-prøvene blir omtalt med sterkt forbehold ("it is possible").

Rettsmedisinsk institutt (i dag Avdeling for rettsgenetikk, OUS) utarbeidet en kort rapport, dok. 03,12, som gjenga den spanske rapporten, med omtrent samme ordlyd og forbehold.

I dommen fra Kristiansand tingrett er det lagt til grunn at "*man har funnet DNA fra to forskjellige menn*". Dette ble brukt som støtte for i hovedsak å legge Jan Helge Andersens forklaring om hendelsesforløpet til grunn, riktignok med en del forbehold om Andersens egen rolle. Det er nærliggende å anta at juryen i Agder lagmannsrett vurderte det omtrent på samme måte. På side 266 i Gjenopptakelseskommissjonens rapport er lagmannsrettens rettsbelæring sitert slik: "*Basert på de rettsoppnevnte sakkyndige må en regne med å ha sikre biologiske bevis for at det var to gjerningsmenn*".

Gjenopptakelseskommissjonen har lagt til grunn at Viggo Kristiansens forsvarer under rettsbehandlingen reiste spørsmål om prøvene kunne være kontaminert, se avgjørelsen side 269. Det later likevel ikke til at muligheten for kontaminering ble viet særlig oppmerksomhet under rettssakene i 2001 og 2002, og dette er ikke berørt i dommene. Hvorvidt DNA-resultatene kunne være fiktive, altså artefakter, er heller ikke nevnt i dommene, og synes ikke å ha vært tema.

Kritikk av forståelsen av DNA-beviset

I forbindelse med begjæringer om gjenopptakelse fra 2008 og fremover fikk Kristiansens forsvarer og støttespillere innhentet sakkyndige uttalelser, først og fremst fra GENA i Norge og fra Forensic Science Services (FSS) i Storbritannia. Begge problematiserer de spanske funnene fra år 2000. Uttalelsene, som har kommet i flere runder, er grundig omtalt i Gjenopptakelseskommissjonens avgjørelse.

Etter vår oppfatning kan kritikken av de spanske funnene sammenfattes slik:

Både GENA og FSS fremhever at det er snakk om meget små mengder mannlig DNA i prøvene. Dette er ikke omstridt. Eventuell kontaminering vil under slike forhold lettere kunne gi utslag. Kontaminering vil typisk dreie seg om små mengder, som relativt sett vil kunne få større betydning dersom DNA-mengdene i utgangspunktet er små. Som GENA/Ragne Farmen sier i forklaring i Oslo tingrett, dok. 15,39 (i forbindelse med sivil søksmål mot Gjenopptakelseskommissjonen), vil en ved slike lavnivåbetingelser se mer "bakgrunnsstøy".

Videre er det fremhevet at allel 10 funnet i markøren DYS391 er et svært vanlig allel. Heller ikke dette er omstridt. Over 54 % av den mannlige norske befolkning har allel 10 i den markøren, slik USC skriver. Man kan hevde at så lenge Andersen *ikke* har dette allelet, er det tilstrekkelig til å identifisere Kristiansen som gjerningsmann, da en tredje mulige gjerningsmann ikke er et aktuelt alternativ. Men poenget her gjelder muligheten for kontaminering: At det er snakk om et så vanlig allel, gjør det mer sannsynlig at det kan stamme fra en annen bidragsyter gjennom kontaminering, sammenlignet med om det hadde vært et helt uvanlig allel. Det er derfor FSS i dok. 13,11 etterlyste eliminasjonsprøver av personer som hadde håndtert jentene etter at de ble funnet, typisk personer som har deltatt ved obduksjonen og personer som hadde deltatt i DNA-prøvetaking og gjennomføring av analysene. Så vidt vi kan se, har USC da de utførte analysene av prøvene B-22, B-24, B-25 og C-25 høsten 2000, bare sammenlignet resultatene med referanseprøvene fra Andersen og Kristiansen. USC fikk tilsynelatende ikke tilsendt innhentede eliminasjonsprøver fra Norge og kunne dermed ikke gjøre en sammenligning opp mot disse.

De ovennevnte argumentene gjelder risikoen for kontaminering, dvs. muligheten for at et DNA-funn stammer fra en annen person enn gjerningsmannen. Men både GENA og FSS har også reist spørsmål ved om funnene gjort i Spania i 2000 kan skyldes artefakter, altså ikke reelle DNA-funn, men feilresultater som skyldes målemetoden eller andre forhold. Det gjelder særlig B-prøvene (der også USC tok betydelige forbehold) men, særlig fra FSS' side, også C-25-prøven.

Både GENA og FSS har i skriftveksling stilt spørsmål til USC om vurderingen av funnene. USC har fastholdt at resultatet fra C-25-analysen i 2000 var et reelt funn og ikke et artefakt, se dok. 16,03,07,03-16,03,07,05 og dermed stått ved konklusjonen fra 2000.

FSS har i tilsvar i dok. 13,11 s. 10 uttalt at kvaliteten på prøveresultatet også for C-25-prøven var under de terskelverdiene som brukes for rapportering av FSS, og fremholdt at utslaget kan skyldes "allelic drop-in". Slik vi forstår det, brukes betegnelsen "drop-in" om enkeltstående eller fåtallige funn av lavnivå allel-utslag som ikke stammer fra noen kjent bidragsyter, og som kan skyldes sporadisk kontaminering.

Nye DNA-analyser i perioden 2008 til 2018

Spania 2010

På oppdrag fra Gjenopptakelseskommisjonen gjennomførte USC vinteren 2009/2010 nye analyser av rester av de prøvene som de satt igjen med fra 2000. Slik vi forstår rapporten, dok. 09,99, var det ikke mer igjen av prøven C-25 (den som USC hadde lagd av vattpinnen som var sendt ned). Derimot var det rester igjen av prøvene B-22, B-24 og B-25.

B-22 og B-25 kom ut uten resultat. Ny analyse av B-24 (som altså ikke hadde gitt gyldig resultat i 2000) ga nå et resultat samsvarende med DNA-profilen (Y-profilen) til Jan Helge Andersen på 14 av 17 markører (de siste tre kom opp med ugyldig resultat). Markøren DYS391 fikk treff både på allel 11, som Andersen har, og et noe mindre tydelig treff på allel 10, som Kristiansen har. USC drøftet om allel 10 her kunne være et artefakt, av type stutter, men fremholdt at det var mer sannsynlig med et ekte bidrag, slik at det var et blandingsresultat. Den spanske rapporten ble forsøkt forklart for Gjenopptakelseskommisjonen av Rettsmedisinsk institutt i brev av 29. mars 2010, dok.16,03,07,10. I brevet ble uttalt at "det er mer sannsynlig" at allelet 10 kommer fra en ekte bidragsyter enn at det er en stutter til allel 11 i samme markør (dvs. en type artefakt). Den rettsmedisinske kommisjon (DRK) bemerket i sin uttalelse av 4. juni 2010 at det også for tilblendingen av allel 10 i DYS391 burde vært beskrevet "sammenfall av DNA-egenskaper mellom referanse og spor" (her er Kristiansen den referansen som har allel 10). Videre uttalte DRK at

"I dette tilfellet er det vanskelig å beregne en presis bevismessig vekt, men observasjonen taler likevel med en svak vekt for at noe DNA kommer fra V. Kristiansen mot at denne tilblendingen kommer fra en tilfeldig person."

DRK har ikke (uttrykkelig) uttalt seg om vurderingen av om allel 10 i DYS391 er et ekte bidrag eller et artefakt, men DRK har altså tilsynelatende uttalt seg om sannsynligheten for at det skulle komme fra Kristiansen opp mot en tilfeldig annen person. En slik veiing av sannsynlighet er ikke gjort av verken RMI (nå OUS) eller USC, og DRKs konklusjon er ikke begrunnet. Konklusjonen kan forstås slik at DRK anså det som fullt plausibelt at allel 10 i DYS391 stammer fra kontaminering (tilfeldig annen person), men at den anså kontaminering som noe mindre sannsynlig enn at allelet stammet fra en gjerningsmann (og da Kristiansen). Vurderingen er uansett angitt med betydelig usikkerhet ("svak vekt").

Rapporten av 2010 fra USC, dok. 09,99, ble kommentert både av GENA og FSS. Begge lanserte muligheten for at allel 10 var et artefakt, og uttrykte tvil om at analysen av B-24 viste et blandingsresultat (som altså heller ikke USC hadde konkludert klart med). Begge kommentarene er inntatt i dok. 09,117. FSS viste til at det ikke ble funnet noe klart utslag fra en mulig annen bidragsyter på de øvrige markørene, og mente at dette talte mot å oppfatte resultatet som et blandingsresultat, dok. 09,117 s. 21.

Godkjent digitalt

Andreas Schei (ASC003) 02.09.2022

Sverige 2010

På oppdrag for Gjenopptakelseskommissjonen søkte Rettsmedisinsk institutt (nå OUS) etter rester av de prøvene som ble tatt i 2000. Det skulle vise seg at instituttet hadde rundt 200 reagensrør med prøver, alt forsvarlig oppbevart. Brev til kommisjonen, inntatt i dok. 09,132 s. 4 flg. inneholder en oversikt over de gjenværende prøvene.

Et utvalg av disse prøvene, blant dem et gjenværende ekstrakt av C-25-prøven, ble sendt til Nationellt Forensiskt Centrum (NFC), Sverige, for nye analyser, uten at analysene ga noe resultat, dok. 09,150.

Sverige 2018

Etter den siste gjenopptakelsesbegjæringen ble det sendt ytterligere prøver til NFC for et nytt forsøk på å få dem analysert med ny teknologi. Mandatet var begrenset til å gjelde en sammenligning med Kristensens DNA. Også disse analysene var uten resultat, se rapport dok. 15,27. Rapporten er utdypet i dok. 15,61.

I forbindelse med etterforskningen i 2021 ble NFC bedt om å sammenligne resultatene også med Andersens DNA, men i brev av 30. september 2021, dok. 16,03,06,07, svarte NFC at prøvene "inte är användbara för att jämföra mot person".

Vurdering foretatt av sakkyndig oppnevnt av Gjenopptakelseskommissjonen

Vinteren 2020 ble rettsgenetiker Frederik T. Petersen ved Rettsmedisinsk Institut, København, oppnevnt som sakkyndig for Gjenopptakelseskommissjonen. Mandatet hans var å gjøre en vurdering av funnene fra USC, Spania, fra 2000 og 2010. Rapporten ble levert 26. mai samme år, dok. 15,75. Om analysen av prøven C-25 ved USC i år 2000 skrev Petersen følgende:

Det reproducerbare resultat er efter min vurdering mindre upålitelig end resultaterne for de foregående prøver [B-prøvene – fra Stine Sofie], om end kontaminering ikke kan udelukkes. Det er ikke muligt at angive en nøjagtig værdi for usikkerheden for resultatet, men efter min vurdering er den, selvom den er mindre end for de foregående prøver, så høj at disse resultater kun bør anvendes til prioriteringsformål i en efterforskning af en straffesag, og ikke bør tages i anvendelse som bevismateriale. Rettsgenetisk Afdeling i København ville ikke rapportere resultater med en usikkerhed som disse.

Vi går ikke nærmere inn på Petersens vurdering av B-resultatene (fra Stine Sofie) fra USC fra år 2000 fordi USC selv hadde tatt betydelig forbehold med hensyn til disse.

Den rettsmedisinske kommisjon fant i sin uttalelse av 8. juli 2020, dok. 15,82, at Petersens rapport hadde vesentlige mangler. Blant annet ble han kritisert for å ta stilling til om resultatet kan brukes som bevismateriale, for bruken av "unøyaktige" verbale vurderinger, og for å ha tatt opp muligheten for kontaminering uten at synspunktet ble grunnlagt nærmere.

I brev dok. 15,89 fasthold Petersen sine vurderinger.

DNA-analyser etter gjenåpningen

Som nevnt ovenfor er det i 2021 gjort analyser ved OUS og Universitetet i Basel av de prøvene som det var rester igjen fra. Resultatene herfra stemmer godt overens med hverandre. Samlet sett foreligger det både fra OUS og Basel flere analyseresultater som stemmer overens med Y-profilen til Andersen, fra C-

Godkjent digitalt
Andreas Schei (ASC003) 02.09.2022

prøvene (Lena). Fra B-prøvene (Stine Sofie) er det både fra OUS og Basel gjort funn overensstemmende med nærstående på et klesplagg og funn overensstemmende med en rettsmedisiner fra prøve tatt på leggen. Universitetet i Basel fikk også ett treff overensstemmende med Andersen i B-prøvene (fra kroppens hulrom). Fra Basel er det enkelte tilleggsalleler i noen få prøver som ikke kan føres tilbake til én enkelt person.

Både OUS og Basel har klart å analysere rester av C-25-prøven, som i begge tilfeller ga treff overensstemmende med Andersen. Ingen av disse analysene ga klare tegn på bidrag fra en annen mann enn Jan Helge Andersen.

Samlet vurdering av DNA-beviset

Fra den opprinnelige etterforskningen i år 2000 var det i hovedsak to DNA-resultater å bygge på: Et hårstrå på åstedet som var identifisert å stamme fra Jan Helge Andersen, og en prøve fra Lena, C-25, som ga treff på én markør på et allel som Viggo Kristiansen, men ikke Jan Helge Andersen, hadde. At et flertall av norske menn har det samme allelet, får liten betydning hvis man for det første forutsetter at DNA-fragmentet er reelt, og for det andre forutsetter at det stammer fra en gjerningsperson. Men som nevnt ovenfor er de to nevnte forutsetningene blitt omdiskutert i ettertid.

Videre later det til at retten også har sett hen til resultatene fra B-prøvene (B-22 og B-25), som altså er forenlige med bidrag fra begge de domfelte. Resultatene herfra ble imidlertid angitt med betydelig forbehold fra USC og kan etter vår vurdering ikke tillegges vekt.

Når det gjelder C-25-prøven fra 2000, fastholder USC i Spania fremdeles sin oppfatning om at DNA-resultatet på én markør i C-25 er et reelt bidrag og ikke et artefakt. Ut fra opplysningene om antall repetisjoner ved analysen og spanjolenes vurdering av egne funn antar også vi at det dreier seg om et reelt DNA-bidrag, selv om vi har merket oss at FSS ikke er helt overbevist av begrunnelsen fra USC. Slik vi vurderer det, er det imidlertid en reell mulighet for at DNA-fragmentet i C-25-prøven fra 2000 ikke stammer fra en *gjerningsperson*. Vi mener det er grunn til å vektlegge de forbeholdene som GENA og FSS, og for så vidt også sakkyndige Petersen, har tatt med hensyn til resultatet.

På bakgrunn av hvordan saken stod for Gjenopptakelseskommissjonen, konkluderte flertallet med at også prøve C-25 fremstod som usikker, og at DNA-beviset samlet sett måtte anses tilnærmet nøytralt for så vidt gjaldt spørsmålet om ugjerningene ble begått av flere gjerningsmenn, se avgjørelsen s. 273. De DNA-analysene som har kommet til etter at saken ble gjenåpnet, er med tyngde egnet til å så *ytterligere* tvil om den oppfatningen av DNA-beviset som ble lagt til grunn i dommene fra 2001 og 2002.

Den omdiskuterte C-25-prøven, dvs. ulike deler av samme prøve (fra samme vattpinne), er analysert ved fire ulike anledninger: I Spania i 2000, i Sverige i 2010 (uten resultat), og ytterligere to ganger etter gjenopptakelsen – av OUS og av Universitetet i Basel. Begge disse siste analysene kom opp med et resultat sammenfallende med Y-profilen til Jan Helge Andersen, mens det ikke er klare tegn til bidrag fra en annen person. Dersom allel 10 som ble funnet i analysen av markøren DYS391 i C-25-prøven i 2000, *hadde* stammet fra en gjerningsperson, ville det være nærliggende at man skulle finne ytterligere bidrag ved nye analyser av samme prøve. Vi mener det er påfallende at nye analyser av C-25-prøven, som i retten ble forstått slik at den hadde et bidrag fra Kristiansen, viser en profil sammenfallende med Andersen uten klare tegn på en bidragsyter nummer 2. De nye analysene av C-25 taler etter vår vurdering imot at det DNA-fragmentet som ble funnet i 2000 (allel 10), stammer fra Kristiansen.

Hypotesen om at DNA-funnet i prøven C-25 i 2000 kan skyldes kontaminering eller et artefakt, er dermed blitt vesentlig styrket gjennom senere analyser. Det er på det rene at flere personer som har

Godkjent digitalt

Andreas Schei (ASC003) 02.09.2022

deltatt i sporsikring i etterforskningen, har samme allel som Kristiansen i markøren DYS391, jf. dok. 16,03,01,18. Det er ikke dermed sagt at eventuell kontaminering må ha kommet fra en av dem, men det er en mulighet.

Det er også slik at OUS ved analyser av B-prøvene (fra Stine Sofie) i 2021 fikk delprofil sammenfallende med DNA-profil fra en rettsmedisiner som arbeidet med obduksjonen. Riktignok kom dette DNA-treffet på en prøve fra leggen, ikke fra kroppens hulrom, men etter vår vurdering er resultatet likevel illustrerende for at kontaminering kan skje, til tross for strenge forholdsregler. OUS uttalte riktignok i dok. 16,03,01,14 at kontaminering forekommer med en hyppighet på under 1 promille, men her er det åpenbart tale om kontaminering i form av DNA-profil, ikke ørsmå fragmenter som bare gir utslag på én markør. Denne typen utslag på enkeltmarkører har det vært flere av i analyser som er blitt foretatt i saken, men det har ofte ikke vært rapportert. Instituttet i Basel har rapportert funn av enkeltmarkører som ikke kan føres tilbake til én bestemt profil. Dette innbefatter alleler som er forenlige med Kristiansen, men også alleler som ikke er det. Slike funn illustrerer at man må utvise stor forsiktighet med å bruke funn av enkeltalleler (altså ikke identifiserbare profiler) som grunnlag for å trekke konklusjoner om gjerningsperson.

I 2000 hadde politiet bare ett DNA-funn fra de to jentene som fremstod som rimelig sikkert, nemlig et fragment som bare lot seg analyse på én markør, i DYS391, som ble typet til allel 10. Den gang var det alt man hadde, og det stemte for så vidt overens med Kristiansens DNA – for hva det var verdt. I dag er det vår vurdering at resultatet fra USC i år 2000 fremstår som et enkeltstående funn som er atypisk ved en samlet vurdering av C-25-prøven – og DNA-analysene for øvrig.

Etter vår oppfatning taler DNA-beviset, slik det nå står, klart i retning av at Andersen begikk overgrep mot begge de to jentene, i kontrast til den historien som ble lagt til grunn i dommene fra 2001 og 2002. Videre er det slik at DNA-bildet samlet sett ikke underbygger en hypotese om to gjerningsmenn. DNA-funnene i seg selv utelukker selvsagt ikke at det har vært to gjerningsmenn, men det er ikke gitt noen rimelig forklaring på hvorfor det er funnet så mange DNA-spor fra Andersen og ingen klare tegn på en mulig annen gjerningsperson.

Telebeviset

Teledata kan utvilsomt være egnet til å belyse hvor Kristiansen befant seg i antatt tidsperiode for ugjerningene, hvor han ellers mangler alibi.

Teledata er sjelden et teknisk utelukkelsesbevis i seg selv. Det må vurderes i en kontekst og inngå i en samlet vurdering opp mot øvrige sentrale bevismomenter. Eksempelvis ville en full DNA-profil av Kristiansen som med sikkerhet knyttet ham til ugjerningene, normalt bli tillagt avgjørende vekt, selv om teledata skulle peke i en annen retning. Som tidligere nevnt bygget ting- og lagmannsretten på en premiss om to gjerningspersoner, blant annet ut fra en oppfatning av DNA-sporene. I lys av dette fikk teledata underordnet betydning i den samlede bevisvurderingen og ble stående til dels uforklart. DNA-beviset mot Kristiansen fremstår per i dag som klart svekket, og det er heller ikke andre tekniske bevis for to gjerningsmenn (jf. nedenfor). I denne situasjonen vil telebeviset få større selvstendig betydning og må undergis en konkret vurdering opp mot alle sakens øvrige bevismomenter slik disse fremstår per i dag.

De sentrale SMS'er knyttet til Kristiansens mobilnummer 901533375 er:

Kl. 18:55:59 (inn)

Kl. 18:57:24 (ut)

Godkjent digitalt
Andreas Schei (ASC003) 02.09.2022

Kl. 19:24:50 (inn)

Kl. 19:37:28 (ut).

Alle gikk over basestasjon EG_A. Det bemerkes for øvrig at inngående SMS 18:55:59 og kl. 19:24:50 ikke med sikkerhet kan sies å ha kommet fra Kristiansens venninne.

Oslo pd har gjennomført et omfattende arbeid og analyse opp mot teledata, jf. analyserapport dok. 16.07.07, nevnt ovenfor. Mangel på teledata (rådata) fra 2000 fra Kristiansen, Andersen og fra vitner, og mangel på dokumentasjon om hvilke baser som dekket åstedet, har vanskeliggjort arbeidet. Manglende innhenting i 2000 av basestasjonstrafikk for Baneheia og områdene rundt gir usikkerhet om dekningsssituasjonen. Som nevnt har politiet brukt adskillig ressurser på å forsøke å gjenfinne innhentede teledata fra personer i nærheten av åstedet, jf. dok. 16.07.06, men rådataene fra teleselskapene virker å være borte.

Selv om rådataene ikke lenger finnes, er det funnet noe data som er gjengitt i rapporter i etterforskningsmaterialet fra 2000-2001. Noe av Kristiansens teledata er også gjenfunnet i underlagsmateriale som Teleplan hadde tatt vare på. Likevel mangler f.eks. data på Kristiansens NetCom-nummer, og data på Andersens NetCom-nummer, samt for begge fasttelefoner, med unntak av perioden 18.-20. mai 2000. Foruten rapport av 3. mai 2001 fra politiførstebetjent Geir Filseth, dok. 07.04.10, synes det ikke å ha vært utarbeidet dokumentasjon eller analyser og vurderinger av teledata knyttet til Kristiansen og Andersen. For detaljer rundt innhentede teledata og arbeidet med dette vises til ovennevnte rapporter.

Oppsummert ville nok politiet i 2021 hatt en annen og bredere tilnærming og innsamling og analyse av teledata enn det som var vanlig i 2000 og som ble gjort i denne saken.

Det har ikke har vært ansett hensiktsmessig å forsøke å gjennomføre nye konkrete tekniske undersøkelser/målinger i dekningsområdet og på åstedet. Det er ikke mulig i dag å gjenskape de aktuelle dekningsforhold slik de var i mai 2000.

For å sammenfatte har man altså ikke lyktes i å frembringe nye avgjørende bevis knyttet til teledata, hvoretter rapportene fra Telenor og Teleplan, og forståelsen av disse, fremdeles fremstår sentralt. Når det er sagt, er det heller ingen grunn til å trekke i tvil de undersøkelsene og beregningene som hhv. Telenor og Teleplan foretok den gangen.

Telenor-rapporten, jf. dok 07,04,15, ble utarbeidet under tingrettens hovedforhandling og Teleplan-rapporten dok. 07,04,14, i forkant av ankeforhandlingen. Politiet har hatt samtaler og korrespondanse med noen av personene bak rapporten og prøvd å få besvart spørsmål om undersøkelsene som ble gjort den gang. De nevnte rapporter har vært sentrale i statsadvokatens vurderinger, men man har også gjort seg kjent med det som for øvrig har vært fremlagt i saken av rapporter/innspill, jf. også det som fremkommer om slike i kommisjonens rapport. Dette har ikke tilført saken nye vektige bevismomenter som sådan.

Dekningsforholdene på åstedet er sentralt. Verken Telenor eller Teleplan har kunnet svare ut hvilke basestasjoner som rent faktisk dekket åstedet under målingene i henholdsvis mai 2001 (Telenor) og i august 2001 (Teleplan). Begge har opplyst at det var flere andre basestasjoner som var "de sterkeste" på åstedet. Dette må bety at det var god mobildekning på og ved åstedet da målingene ble foretatt. Noen av disse stasjonene ble navngitt under rettsaken og i Teleplan-rapporten, men det er likevel slik at man ikke har funnet konkret og uttømmende informasjon om hvilke dette var. Mandatene til Telenor og Teleplan var da også avgrenset til å avdekke om EG_A hadde dekning på åstedet, og hvor dekningsgrensen gikk,

Godkjent digitalt

Andreas Schei (ASC003) 02.09.2022

og ikke hvilke basestasjoner som faktisk dekket området. Sammenholdt med innhenting av basestasjonstrafikk og teledata på sentrale vitner ville dette kunne gitt et bedre objektivt bilde av deknings situasjonen i Baneheia den 19. mai 2000.

Oppsummert må Telenor og Teleplan, med noe ulik ordlyd, anses i det vesentlige å ha hatt samme konklusjon i forhold til dekningsgrensen for EG_A, jf. kart utarbeidet av Telenor i deres rapport. Teleplan bygget i tillegg på en teoretisk cellegrense/dekningsgrense noe ut over den fastsatt av Telenor. Telenor fant det lite sannsynlig at telefonen var på åstedet når de aktuelle meldingene ble sendt/mottatt. Teleplan uttalte at med basestasjonsnettet konfigurert slik det var i august 2001, da deres målinger ble foretatt, var det ikke sannsynlig at dekningsområdet for EG_A omfattet åstedet. Telenors rapport viser etter vår oppfatning at det for alle praktiske formål ikke lot seg gjøre å oppnå dekning i mai 2001 over EG_A langs de rutene som ble gått opp i henhold til Andersens forklaring.

Det sentrale funn må sies å være at Telenor ved gjentatte faktiske forsøk ikke lyktes i å koble en mobiltelefon opp mot EG_A-senderen på det sentrale åstedet og i nærliggende område. Kontakt med senderen ble oppnådd først rundt nordenden av 3. stampe, dvs. ca. 300-400 meter mot nord. Det samme ble for så vidt lagt til grunn av påtalemyndigheten og tingretten. Da Teleplans rapport kom, åpnet den i noen grad for at det under gitte forhold, teoretisk sett, kunne oppnås dekning. Dette var basert på teoretiske beregninger/betraktninger, og Telenors eksperter var for så vidt ikke uenige i dette. Teleplans rapport er etter vår mening uansett ikke i seg selv egnet til å rokke ved at Telenor foretok gjentatte fysiske målinger og forsøkte å oppnå dekning via EG_A-basen på og rundt åstedet uten å lykkes.

Teleplan gjorde sine undersøkelser i august 2001, og Telenor gjorde sine i mai 2001, og dette må tas i betraktning. Teleplan bemerket at to celler var satt ut av drift etter 19. mai 2000, og at en ny ble installert etter 19. mai 2000. Den nye basestasjonen ga da et interfererende signal i området sørvest av 3. stampe. Dette gjorde at det var umulig for dem å måle og kontrollere om EG_A overlappet andre dominerende celler i området ved og rundt åstedet. Man utelukket ikke at det kunne være slike dominerende celler. Teleplan tar videre i sin rapport en rekke forbehold og bemerker flere usikkerhetsfaktorer i sine tester, spesielt knyttet til gamle og nye celler og interferens fra nye baser. De viser til at atmosfæriske forhold neppe har hatt betydning. Det som må bemerkes, er at Telenor på sin side *ikke* rapporterte om slikt interfererende signal da de gjennomførte sine undersøkelser i mai 2001. Telenor har også i forbindelse med vårt arbeid uttalt at om så var tilfelle, ville interfererende signal vært nevnt i rapporten. Telenor synes også å ha lagt til grunn at det ikke var foretatt større endringer i nettstrukturen fra 19. mai 2000 og til mai 2001. Det kan derfor være grunn til å tro at endringer i mobilnettet kan ha skjedd i tiden mellom Telenors tester i mai 2001 og Teleplan sine tester i august 2001. Blant annet av den grunn mener vi at Telenors rapport og funn bør tillegges størst vekt.

Begge rapporter konkluderer med at det ikke var sannsynlig at Kristiansens mobil/simkort var på åstedet eller i umiddelbar nærhet av dette ved sending og mottak av nevnte SMS'er. Politiet har som nevnt gjennomført undersøkelser for å avklare hvilke basestasjoner som hadde dekning og var sterkest på og ved åstedet. Selv om det altså ikke finnes dokumentasjon på dette fra Telenor og Teleplan, er det likevel fremkommet at det var flere andre baser som hadde god dekning ved åstedet. Det bør således også være med i vurderingen at Kristiansens telefon med stor sannsynlighet ville slått inn på en av disse basene, hvis den hadde befunnet seg på åstedet eller i umiddelbar nærhet.

Ut fra en vurdering av sakens opplysninger knyttet til teledata legger vi til grunn at teledata, *i seg selv*, peker i retning av at Kristiansens telefon mest sannsynlig var innenfor det såkalte dekningsområdet for EG_A, slik fastslått av Telenor, når aktuelle SMSer ble sendt og mottatt 19. mai 2000. Dette er i samsvar med det Gjenopptakelseskommisjonen (iallfall flertallet) legger til grunn, s. 347, og slik vi oppfatter det,

Godkjent digitalt

Andreas Schei (ASC003) 02.09.2022

også i samsvar med hva som ble lagt til grunn av tingretten. Hva juryen i lagmannsretten la til grunn, er det naturligvis ikke mulig å vite.

Betydningen av teledataene må også vurderes opp mot øvrige bevis i saken. Kristiansen er verken observert på vei inn, i, eller på vei ut av Baneheia etter at han møtte Andersen fra ca. kl. 18:00 og de satt ved lekeplassen nedenfor bommen. Der ble de begge sett og kontaktet av et vitne i tiden frem til ca. kl. 18:10. Da vitnet igjen var på stedet ca. kl. 18:30, så han dem ikke. Dette er for så vidt også i samsvar med både Kristiansens og Andersens respektive forklaringer: Kristiansens om at han etter hvert syklet hjem til bopel og Andersens om at de begge dro inn i Baneheia. Det er ellers ingen sikre observasjoner av Kristiansen på vei fra lekeplassen til bopel eller av ham ved eller på bopel. Begge forklarer at Andersen på et tidspunkt igjen kom til Kristiansen. Hva som hadde skjedd i mellomtiden, er det som kjent ulike forklaringer om. Siste sikre observasjon av de to ble altså gjort av nevnte vitne. Både Andersen og Kristiansen har forklart seg, men man kan ikke med sikkerhet si nøyaktig når de forlot lekeplassen, ut over det var en gang i tiden ca. kl. 18:10-18:30.

I gjennomført rekonstruksjon i desember 2001, dok. 03,30, brukte de to, ifølge Andersen, ca. 10 minutter fra lekeplassen og frem til det såkalte utkikkspunktet vest for 3 stampe hvor de skal ha observert to barn på badeplassen. I følge Andersen oppholdt de to seg deretter noe tid, anslagsvis 10-15 minutter, i et område omkring åstedet for å se etter teltplass, før de bega seg mot hovedstien sør for åstedet hvor de etter noen minutters gange møtte jentene.

Ut fra sakens opplysninger legger vi til grunn at jentene dro hjemmefra i tiden rundt kl. 18:20 og var på badeplassen fra ca. kl. 18:35. I så fall må formodentlig Andersen og Kristiansen, ut fra beregnet tidsbruk fra lekeplassen, ha forlatt denne nærmere kl. 18:30. Jentene forlot badeplassen trolig rett før, ca. kl. 19:00, jf. ovenfor. Fra antatt møtested og opp til gjerningsstedet er det noen få minutters gange.

Tar vi utgangspunkt i Andersens forklaring om deres bevegelser i Baneheia, må de to på tidspunktet for SMS kl. 18:55:59 (inn) og 18:57:24 (ut) ha befunnet seg i et område hvor det er lite sannsynlig at Kristiansens telefon ville hatt dekning over EG_A. Dersom man derimot skulle legge til grunn at Kristiansens telefon da var i dekningsområdet til EG_A, er det lite sannsynlig at de ville rukket å møte de to jentene som var på vei hjem. Det ville også i realiteten forutsette at man må se bort fra Andersens forklaring om sin og Kristiansen tidsbruk og bevegelser i området.

Som nevnt ovenfor legger vi (som retten og tiltalen) til grunn at ugjerningene fant sted en gang i tiden fra ca. kl. 19:00 til 20:00. Man kan selvsagt ikke anslå eksakt hvor lang tid som gikk med til de straffbare handlingene og den etterfølgende opptreden på åstedet, likevel må det mest sannsynlig ha tatt noe tid. Ikke minst hvis man bygger på Andersens versjon av hendelsesforløpet. Usikkerheten rundt tid belyses f.eks. ved at Andersen i første avhør, etter å ha tilstått både egen og Kristiansens rolle, forklarte at han kom til Kristiansen kl. 19:25. Dette fordi han så på sin klokke som viste kl. 19:30, men den gikk 5 minutter for raskt. Andersen ble da foreholdt av politiet at tidsforløpet syntes å være svært raskt, og at det fra politiets side syntes vanskelig å rekke å gjøre alt dette innen så kort tid. Andersen sa da at han kunne ha tatt feil og at klokken muligens var 20:25 da han kom til Kristiansen. Han opplyste at han var usikker på dette. Han ble da foreholdt telefonsamtale kl. 20:19 fra Kristiansen til Espen Bakke og mente at Kristiansen hadde en mobilsamtale etter at han var kommet. I forlengelsen av dette ble Andersen bedt om å anslå total tidsbruk fra de møtte jentene ved stien og til de skilte lag ved bukta ved 3. stampe, og han anslo dette til en time. Om ikke annet viser dette at Andersens egne tidsanslag er beheftet med betydelig usikkerhet.

I mangel av andre objektive holdepunkter vil Andersens forklaring om hendelsesforløpet sette en ramme, likevel slik at den ikke uten videre kan legges til grunn. Som nevnt er det grunn til å mistenke at

Godkjent digitalt

Andreas Schei (ASC003) 02.09.2022

Andersen på flere punkter har forklart seg usant. Av særlig betydning er det at nye DNA-funn underbygger at han kan ha foregrepet seg på ikke bare én, men begge jentene. Det er også ellers uklårheter i bevisbildet. Således kan overgrepene, drapene og hendelsesforløpet ellers skjedd annerledes og også raskere enn beskrevet av Andersen.

Anslått tidsbruk får betydning i relasjon til teledata, da Kristiansens telefon mottok en SMS kl. 19:24:50, som gikk over EG_A. Dersom Kristiansen var i området ved åstedet, og hadde telefonen med seg, må han (og evt. Andersen), ut fra avstanden til dekningsområdet til EG_A i så fall ha forlatt åstedet i hvert fall ca. 4-6- minutter tidligere. Det betyr at alle hendelsene på åstedet, herunder overgrep, drap, kutting av grener og tildekking med videre, må ha skjedd over et tidsrom på anslagsvis +/- 15 minutter, noe vi finner mindre sannsynlig.

Sett da hen til ovennevnte og det øvrige samlede bevisbildet knyttet til avstander, dekningsområde og antatt tidsbruk er vi av den oppfatning at SMS kl. 19:24:50, også sammenholdt med de øvrige SMS'er kl. 18:55:59, 18:57:24 og kl. 19:37:28, er egnet til å underbygge Kristiansens forklaring.

Avslutningsvis bemerkes at det har vært anført at det er usikkert om Kristiansen hadde telefonen med seg inn i Baneheia og om denne kan ha blitt lagt i sykkelvesken ved bommen, samt at han kan ha beveget seg til og fra. Vi har vurdert dette og ulike øvrige scenarier knyttet til mulige bevegelser inn og ut av dekningsområdet, men finner ikke at dette er sannsynlig.

En vurdering av forklaringene fra de to domfelte sommeren 2000

Innledning

Andersen og Kristiansen svarte begge på rundspørring 22. mai 2000. De var deretter inne til avhør henholdsvis tre og to ganger i juni og juli 2000. Først ved avhør 14. juli kom det frem fra begge at de hadde møttes i Baneheia den 19. mai, nærmere bestemt ved Svarttjønn ca. kl. 18. De nærmere detaljene kom først etter konfrontasjoner med andre opplysninger politiet satt på.

Forklaringene deres frem til dette er blitt tolket som et forsøk på å skjule at de var i Baneheia, og som et forsøk på samkjøring. Vi oppfatter det slik at Andersens og Kristiansens forklaringer til politiet i perioden mai til juli 2000 hadde stor betydning for at politiet etter hvert anså dem som hovedmistenkte, og de tidlige forklaringene har senere vært et sentralt argument fra påtalemyndighetens side. Den samlede Gjenopptakelseskommisjonen skriver at "det er grunn til å være skeptisk til Viggo Kristiansens politiforklaringer", og mener at de "kan bære preg av at han forsøker å opprettholde en alibihistorie", se s. 330-337 for en gjennomgåelse av de tidlige forklaringene til Kristiansen og Andersen. Vi skal kort skissere forklaringene nedenfor.

Rundspørring 22. mai

I den innledende fasen i etterforskningen gjennomførte politiet rundspørring i bydelene som ligger nærmest Baneheia. Både Kristiansen og Andersen ble fanget opp under rundspørringen den 22. mai.

For Kristiansens del heter det i dok. 07,02,00:

*Kom hjem fra jobb fredag 19/5 ca kl 11. Var hjemme, i og ved huset til kl 1930. Da kom kamerat Jan Helge Andersen og de ble sittende på trapp utenfor til ca kl 2330-2345.[understreking her]
Videre har han oppgitt hva han skal ha hatt på seg, og han har forklart at han lørdag 20. mai var i byen med nevøen sin i 11-tiden og deretter i Baneheia fra 13-tiden "for å se hva som foregikk".*

Godkjent digitalt
Andreas Schei (ASC003) 02.09.2022

For Andersens del er det uttalt følgende i dok. 06,02,00:

Var hos kamerat Viggo Kristiansen – bor Egstien (6?). Eivind Loland og Espen Bakke var også der. De satt på trappa til Egstien hele kvelden. [...] Gikk dit ca kl 20 – hjem like før kl 24. Var hjemme og dusjet ca kl 2030-2045. [...]

Ingen av de to nevnte altså at de hadde vært i Baneheia den ettermiddagen, og Kristiansen nevnte heller ikke at Andersen kom til ham etter trening med utgangspunkt på Svarttjønn. Hva angår mulig samkjøring, kan man likevel merke seg at Andersen sier at han kom til Egstien kl. 20, mens Kristiansen sa 19:30.

Avhør 4. og 5. juni

Kristiansen ble tatt inn til avhør den 4. juni, dok. 07,02,01. I avhøret ble han spurt nærmere om hva han gjorde om kvelden den 19. mai. Fra avhøret hitsettes:

Vitnet forklarer at han var hjemme fredag 19.05.00 i tiden kl. 1800 – 2100.

Hans foreldre var hjemme i samme tidsrom.

[...]

Han fikk besøk samme dag – ca. kl. 1930 – av forannevnte kamerat Jan Helge Andersen.

De satt på trappa utendørs og snakket sammen om alt mulig. Blant annet om militæret, bestilling av paintballutstyr fra USA og om militæruniformer. Han vet ikke om Jan Helge Andersen hadde vært i Baneheia tidligere på dagen. (Understrekning her)

Vedkommende gikk fra vitne – hjemme – ca. kl. 2030. Jan Helge Andersen skulle hjem og dusje. Jan Helge Andersen kom tilbake til vitne – samme fredag 19.05.00. - ca. kl. 2100.

Foreldrene til vitne gikk en spasertur fra bopel, ca. kl. 2200. Etter denne tid var vitne barnevakt hjemme på vegne av sine foreldre for sin nevø [...]. I tiden samme dag – omkring kl. 2215 fikk han besøk av: Espen Bakke og Eivind Loland [...].

Videre nevnte han en person som var pasient ved Vest-Agder sentralsykehus, som ble kalt Elvis. Han samtykket også til at politiet kunne innhente teledata på ham uten at han husket om han hadde vært i kontakt med noen.

Andersen ble tatt inn til avhør dagen etter – 5. juni, betegnet som "alibikontroll av Viggo Kristiansen", dok. 06,02,01. I avhøret fortalte Andersen at han møtte opp til løpetrening for HV-ungdommen ved Svarttjønn kl. 18:

*Vitne følte seg frisk i bena- da han møtte til løpstrening – den 19.05.00 kl. 1800. Selv om andre ikke møtte – valgte han å ta seg en løpetur alene fra nevnte parkeringsplass. Han løp derfra kl. 1815. Løpeturen gikk nordover langs Egsjordene og mot baksiden av sentralsykehuset og videre i nordvestlig retning mot Bærvannet. Fra Bærvannet snudde han og løp samme vei tilbake og hjem til **Viggo Kristiansen i Egsveien**. Hos Viggo så han straks på sin klokke som viste – 1930.*

Videre forklarte Andersen at han var hjemom og dusjet, og at Loland og Bakke kom etter at han var kommet tilbake. Også han nevnte denne personen kalt Elvis, som han oppga å være redd for å møte på.

Her er det verdt å merke seg at heller ikke nå nevnte verken Kristiansen eller Andersen at de hadde møtt hverandre ca. kl. 18 ved Svarttjønn og oppholdt seg ved parkeringsplassen sammen. Videre er det grunn til å merke seg at Kristiansen uttalte at han ikke visste at Andersen hadde vært i Baneheia tidligere på

Godkjent digitalt

Andreas Schei (ASC003) 02.09.2022

dagen. Endelig nevnte begge to denne personen Elvis. Det at Andersen justerte tidspunktet for når han kom til Kristiansen første gang, til kl. 19:30, er også interessant.

Det at ingen av de to, verken i rundspørringen eller i første avhør, nevnte at de hadde møttes ved Svarttjønn, kan utvilsomt fremstå som avtalt spill og er egnet til å svekke tilliten til Kristiansens forklaring. Når heller ikke Andersen nevnte møtet til tross for at han forklarte at han hadde vært ved Svarttjønn rundt tidspunktet, underbygget han Kristiansens forklaring, noe som var egnet til å skjule det faktum at de to var sammen i og ved inngangen til Baneheia i tiden før ugjerningene. Forholdet fremstår i utgangspunktet påfallende og egnet til å rette mistanke mot Kristiansen.

For øvrig kan man innvende at dersom de *skulle* ha avtalt et slags alibi om at Andersen var på joggetur nordover i Bymarka, mens Kristiansen var i bua, ville det kanskje ha vært ufarlig – kanskje også naturlig – at Kristiansen hadde nevnt at Andersen kom til ham fra nettopp denne løpeturen.

At begge to nevner denne personen Elvis, er tidligere blitt trukket frem av påtalemyndigheten, se argumentasjonen gjengitt i Gjenopptakelseskommisjonens rapport s. 78-79. "Elvis" ble imidlertid nevnt også av andre vitner overfor politiet, og det er nærliggende å tenke at det har vært et rykte som har gått, eller at mange oppfattet ham som en typisk kandidat. Se vitneavhør dok. 09,20,05 og 09,20,06.

Bevisverdien av bestemte formuleringer eller utelatelser i avhørene svekkes til en viss grad av at avhørene ikke er tatt på lyd, slik at man ikke kan vite nøyaktig hvordan de formulerte seg, og nøyaktig i hvilken sammenheng opplysningene fremkom.

Avhør 4. juli

Andersen ble kalt inn til nytt avhør 4. juli, dok. 06,02,02, uten at Kristiansen ble avhørt korresponderende. Bakgrunnen var opplysninger om at Andersen hadde vært alene i Baneheia om ettermiddagen og kvelden dagen før, 18. mai, og at vitner hadde reagert på oppførselen hans. Videre hadde politiet noen spørsmål rundt HV-ungdommens treninger. Angående 19. mai fastholdt han hva han tidligere hadde forklart.

Avhør 14. juli

Den 14. juli ble de to tatt inn til parallelle avhør. Det var i disse avhørene det fremkom at de likevel hadde møttes ved Svarttjønn i 18-tiden. Noe tid før dette avhøret hadde Kristiansen truffet på vitnet Rødsvik i byen, og Rødsvik skal da ha sagt: "*Husker du fredag vi møttes, det var den fredagen det skjedde*". Rødsvik skal så ha sagt at han hadde meldt seg til politiet, se avhør av Rødsvik, dok. 05,03,01,02.

I avhøret av Kristiansen, dok. 07,02,02, fortalte han at det var noe han glemte forrige gang han var i avhør, men som han kom på etter at han for "noen uker siden" møtte lederen for en klubb som han hadde gått i da han var tidlig i tenårene, Onsdagsklubben, med tilknytning til menigheten.

*Personen sa noe slikt som: "Ja jeg så jo dere der oppe den dagen".
Vitnet sa bare ja, men skjønnte ikke hva mannen mente, fordi vitnet ikke kunne huske at han var i Baneheia den dagen. Vitnet gikk og tenkte på det, og nevnte det for Jan Helge.*

Jan Helge og vitnet begynte å snakke om dette. Vitnet trodde at de hadde truffet denne karen på torsdag. Neste dag kom Jan Helge til vitnet og sa at det var fredag de hadde møtt mannen fra Onsdagsklubben. Vitnet hadde låst seg ute fra verkstedsbua denne dagen. Han

Godkjent digitalt

Andreas Schei (ASC003) 02.09.2022

ringte derfor opp til Jan Helge, og traff hans far, Jan Andersen, som fortalte at Jan Helge hadde gått ut for å løpe med HV'en. Vitnet ringte nr. 38020857 fra vitnets egen mobiltelefon. [senere rettet til at det mulig var fra fasttelefonen, og det stemmer med telefonutskriften derfra]

Vitnet hev seg på sykkelen og traff Jan Helge ved Svarttjønnveien 10, rett ved en lekepark. Jan Helge satt der og ventet på sin løpetrener. De ble sittende på dette gjerdet og snakke 10-15 minutter. Det var der de satt da de møtte personen fra Onsdagsklubben.

Kristiansen ble da konfrontert med at politiet mente å ha andre opplysninger om hvor han traff Andersen, etter alt å dømme fra vitnet Hovden, som hadde beskrevet sykkelen til Kristiansen i avhør 11. juli. Da sa Kristiansen: "Jo, det stemmer, det var ikke ved bommen jeg traff Jan Helge". Videre heter det:

Da vitnet kom syklende opp mot bommen, så han ikke Jan Helge der. Vitnet fortsatte derfor inn til nordenden av 3. Stampe der han heller ikke så Jan Helge. Vitnet snudde og syklet tilbake. Da han kom til Svarttjønn på østsiden, sto Jan Helge der. De tok følge, og gikk bort til bommen der vitnet tidligere har forklart at de satt da mannen fra Onsdagsklubben kom.

Som vitnet tidligere har forklart, så dro Jan Helge for å jogge, mens vitnet dro rett hjem.

Utviklingen i avhøret av Andersen samme dag forløp litt på samme måte som avhøret av Kristiansen, se dok. 06,02,03. Han fortalte uoppfordret at han møtte Kristiansen ved parkeringsplassen, og først ved konfrontasjon forklarte han at det var ved Svarttjønn (altså innenfor bommen):

Vitnet spaserte altså fra bopel [angitt til kl. 17:45] og opp til park.plassen v/Svarttjønn. Han møtte ingen kjente som han kan huske.

Han ble værende på park.plassen frem til kl. 1815. Han satt på bommen, men så kom plutselig Wiggo. Wiggo kom syklende. Han forklarte til vitnet at han hadde låst seg ut av bua. Idet vitnet selv har nøkkel til bua, så ville altså Wiggo låne vitnets nøkkel. Wiggo hadde snakket med vitnets far, og på den måten fått rede på at vitnet hadde gått opp til Svarttjønn.

Deretter fortalte Andersen at de hadde møtt lederen for Onsdagsklubben og snakket noen minutter med ham, og at han hadde forstått at Kristiansen hadde møtt denne mannen igjen siden, og at det først var da han og Kristiansen hadde kommet på at de møtte ham den dagen.

Videre forklarte Andersen:

Vitnet mener at de satt ca. 5 minutter på lekeplassen. Klokka var ant. 1805 da Wiggo gikk. Han syklet så hjem.

Vitnet forklarte at han selv aldri var innforbi bommen på Svarttjønn. Vitnet ventet så i drøyt 5 minutter. Han hadde allerede bestemt seg for å løpe selv om ingen kom, og derfor gjennomførte han dette. Da Wiggo syklet derfra, avtalte de at vitnet skulle komme ned når han var ferdig.

Etter at Andersen var blitt konfrontert med at vitnet Hovden hadde observert Kristiansen sykle innover (og altså identifisert sykkelen) og deretter gå tilbake med en annen person fra Svarttjønn til bommen, heter det i avhøret:

Vitnet uttalte "jo, det stemmer – jeg var nemlig lenger inne enn jeg først forklarte. Jeg var ca. 10 meter innforbi bommen – jeg hadde labbet rundt Svarttjønn". "Det er der jeg har gjort

Godkjent digitalt

Andreas Schei (ASC003) 02.09.2022

feil – jeg har forklart meg galt der”. ”Det er jeg faen meg villig til å stå i en rettsal å si”.

Som det fremgår, fortalte begge uoppfordret å ha sittet ved lekeplassen/parkeringsplassen ved Svarttjønn og pratet litt. De hadde også samme forklaring på hvorfor de ikke tidligere hadde fortalt dette: De kom først på det etter at Kristiansen traff på vitnet Rødsvik i byen. Videre måtte begge konfronteres med opplysninger fra vitnet Hovden før de forklarte at Kristiansen hadde syklet inn til 3. stampe, snudd og syklet tilbake og så påtruffet Andersen ved Svarttjønn.

Begge to forklarte så videre at Andersen skal ha jogget en tur nordover før han kom til Kristiansen senere på kvelden, og at Kristiansen fikk nøkkelen til bua og dro tilbake dit.

Utviklingen i forklaringene har likheter som er påfallende. Samtidig kan det ikke utelukkes at det forholdt seg slik de begge har forklart: At de først kom på at de hadde møtt hverandre ved Svarttjønn/parkeringsplassen den 19. mai etter at Kristiansen senere traff på vitnet Rødsvik. Det at ingen av dem forklarte at de var innenfor bommen før ved konfrontasjon, er verdt å merke seg. For Kristiansens del kan det muligens forklares ved at det er kort vei fra bommen ved Svarttjønn, forbi Svarttjønn og til nordenden av 3. stampe, og at han syklet opp og snudde og bare var kort tid innenfor bommen, mens de for det meste av tiden satt ved lekeplassen på nedsiden av parkeringsplassen, der de også snakket med vitnet Rødsvik. Videre kan det anføres at det i seg selv ville være nokså ufarlig å skulle innrømme at han hadde vært innenfor bommen noen minutter som beskrevet, i forhold til drapene som skjedde en times tid senere.

Her er det også et moment at Kristiansen i avhøret den 14. juli uttalte følgende om hvordan Andersen var da han kom til ham etter den angivelige løpeturen:

Han var litt svett i panna, men pustet stille og rolig. ”Det virket nesten som han hadde spasert”, sier vitnet.

Dersom de skulle ha avtalt en fiktiv felles historie om at Andersen skulle ha vært på løpetur, ville det kanskje vært mer naturlig om Kristiansen hadde forsøkt å underbygge dette.

Viktigere er det at Andersen i avhør 18. september 2000, dok. 06,02,08, etter å ha erkjent delaktighet i drapene, bekreftet at de to *ikke* hadde hatt noen avtale om å la være å fortelle om at de hadde vært på parkeringsplassen ved Svarttjønn. Dette *hadde* de glemt, men de kom på det slik de forklarte i avhør 14. juli.

Til tross for at enkeltheter i de innledende forklaringen fremdeles virker påfallende, mener vi at det ikke er dekning for å konkludere med at Kristiansen bevisst løy i disse avhørene, eller at Kristiansen og Andersen hadde samkjørt sine forklaringer.

En vurdering av Andersens forklaring etter pågripelse og frem til i dag

Innledning

I store trekk har Andersen fra pågripelse og frem til i dag forklart seg noenlunde sammenfallende om de sentrale deler av hendelsesforløpet. Nedenfor skal det bare påpekes enkelte sider ved forklaringen som vi mener passer dårlig med andre bevis i saken, eller der Andersen har endret sin historie. Deretter skal vi gjøre en vurdering av Andersens forklaring som bevis.

Om drapene og overgrepene

Etter pågripelse 13. september 2000 og frem til i dag har Andersens historie i grove trekk vært at han og Kristiansen gikk sammen fra parkeringsplassen inn i Baneheia, og at de sammen begikk ugjerningene overfor de to jentene, men at det var Kristiansen som var initiativtaker og pådriver. Selv var han for det meste passiv, sittende med ryggen til. Han erkjente riktignok allerede den 13. september at han drepte "den minste av jentene", men forklarte da at det skjedde først etter at Kristiansen hadde rakt ham kniven og presset ham til dette, se dok. 06,02,06 flg.

Andersen endret sin forklaring i slutten av oktober 2000, dok. 06,02,20. Nå erkjente han i vage termer også seksuelt overgrep i form av å ha vært "borte i" en av jentene "med pikken". Innrømmelsen kom etter at han "ble spurt om han ønsket å fortelle om de nye opplysningene som fremkom overfor hans advokat i går". Det seksuelle overgrepet skulle ha vært foranlediget av trusler fra Kristiansen. Han mente først at det "mest sannsynlig" var den eldste jenta, men konfrontert med at det skal ha vært DNA-funn fra ham på den miste jenta, uttalte han i dok. 06,02,24 s. 4 at "[...] da har jeg fått svar på at det var den første jenta (altså den minste)... og biten faller på plass". I avhør tatt etter gjenåpningen av saken, dok. 16,05,02,01,01, ga Andersen uttrykk for at han helt fra starten hadde "trodd at han forgrep seg på den største jenta", s. 63.

Andersen har altså i store trekk fastholdt at han selv bare har forgrepet seg på én av jentene, og at det ikke var snakk om samleie. Hans beskrivelser av overgrepene har gjennomgående vært vage – også med hensyn til hvem av jentene han forgrep seg mot. Det som Kristiansen skal ha gjort, fikk Andersen bare delvis med seg fordi han så bort eller hadde ryggen til. Det Andersen selv skal ha gjort, har i det store og hele fremstått med forbehold, preg av ansvarsfraskrivelse og at han husker lite konkret.

Basert på vår gjennomgang av avhørene, også sammenholdt med nye tilkomne DNA- opplysninger, er det grunn til å mene at Andersen ikke har fortalt den fulle sannhet om egne overgrep på åstedet. Fra innledningsvis å ha løyet og benektet overgrep erkjente han, konfrontert med påståtte DNA-funn, bare en berøring med penis mot underliv. Hans forklaring rundt dette er vag på detaljer og gir etter vår mening ingen logisk forklaring på hvordan hans DNA skal ha havnet i kroppens hulrom. Hans vage forklaringer har også vært tilpasningsdyktige overfor nye opplysninger. Da politiet mente å ha funnet DNA fra ham på den minste jenta, kunne han endre forklaring i tråd med dette. I motsatt fall ville han jo ut fra tidligere forklaringer mest sannsynlig ha forgrepet seg på begge jentene.

En konfrontasjon med DNA-funn på Stine Sofie var det egentlig ikke grunnlag for høsten 2000; til det var funnene fra Spania alt for usikre. Men i ettertid er det funnet mannlig DNA sammenfallende med Andersen i prøver både fra Stine Sofie og Lena, jf. redegjørelse ovenfor. Funnene er av en slik art og på slike steder at det er klare holdepunkter for at Andersen har gjort seg skyldig i overgrep mot begge. Vi mener derfor at det må legges til grunn at Andersen har forklart seg usant iallfall om egne overgrep. Dette er egnet til å svekke hans forklaring også om det øvrige hendelsesforløpet.

Noen momenter fra Andersens forklaringer sammenholdt med obduksjonsrapportene

Som nevnt ovenfor ble det i 2021 utarbeidet en oppfølging av den opprinnelige obduksjonsrapporten, dok. 16,03,10,02. Enkelte funn i den nye rapporten er i uoverensstemmelse med deler av Andersens beskrivelse av handlingsforløpet, eller forklares i alle fall ikke av denne. Et par funn fra rapporten derfra skal trekkes frem:

Det første gjelder skrapemerker og mindre underhudsblødninger i huden på brystet og magen til de to jentene, se s. 82 flg. Merkene er forenlige med at jentene har ligget på magen mens de har vært avkledd. Manglende tilsvarende merker på ryggen passer dårlig med at de skal ha ligget på ryggen som forklart,

se bl.a. avhør dok. 06,02,07 om Kristiansens overgrep, og dok. 06,02,20 om hans eget overgrep (altså "berøring").

Videre er det på Stine Sofie funnet en skade i munnen beskrevet som forenlig med stump vold (trykk, støt, slag), antakelig påført mens hun var i live, som heller ikke kan forklares ut fra Andersens beskrivelser av hendelsesforløpet, slik vi ser det. I tillegg kan det være grunn til å tro at stikkskaden i halsen på Stine Sofie ikke var umiddelbart dødelig (dok. 16,03,10,02), hvilket heller ikke passer så godt med historien til Andersen.

Funnene er med på å underbygge vår oppfatning om at hendelsesforløpet på åstedet har vært annerledes enn forklart av Andersen, iallfall deler av det.

Om grunnen til at Andersen var i Baneheia 19. mai

Det fremstår på det rene at Kristiansen syklet til Svarttjønn-området rundt kl. 18 den 19. mai 2000 for å finne Andersen, som var gått opp dit tidligere. Ingen av de to har hevdet at de på forhånd hadde noen avtale om å møtes, og dette har heller ikke vært lagt til grunn i dommene. Tvert om er det klart at Kristiansen kl. 17:47:55 ringte hjem til fasttelefonen til familien Andersen. Han snakket med Andersens far og skal ha fortalt ham at han hadde låst seg ute fra bua. Faren skal da ha opplyst at Jan Helge var gått til Svarttjønn/Baneheia for å trene med HV-ungdommen, se dok. 07,04,03 og 06,03,02. Også Andersen har i dok. 06,02,03 forklart at Kristiansen oppsøkte ham ved Svarttjønn nettopp for å få nøkler til bua.

Andersen skal altså ha oppgitt hjemme at han skulle til Baneheia for å trene med HV-ungdommen. Det samme har han forklart i avhør, og i henhold til Kristiansen fortalte han også det da de møttes (dok. 07,02,0,2 s 4: "*Jan Helge satt og ventet på sin løpetrener*"). Det er blitt gjort til et tema om Andersen har fortalt noe usant her, da det ikke var trening for HV-ungdommen i Baneheia denne ettermiddagen. Til dette har Andersen replisert at han ikke visste hvor treningen skulle være, og selv om treningene på fredagene pleide å være på Jegersberg, kunne han i det minste si til de andre at han hadde vært og trent. I utgangspunktet er denne forklaringen tilforlata nok: Andersen gadd ikke å dra til Jegersberg, han håpet å treffe noen andre fra HV-ungdommen i Baneheia, og uansett kunne han fortelle at han hadde trent.

Det er imidlertid opplysninger som er egnet til å så tvil om at det var trening som var Andersens formål med å dra til Baneheia denne ettermiddagen. Andersen har forklart at han holdt seg ved bommen og rundt Svarttjønn for å se om noen andre fra HV-ungdommen ville møte opp, da Kristiansen kom syklende. På spørsmål har han hele tiden nektet for å ha vært lenger inn enn Svarttjønn før han traff på Kristiansen. Vurdert opp mot andre bevis finner vi det mest sannsynlig at Andersens forklaring ikke stemmer, og at han var lenger inn og nord i Baneheia enn han selv forklarer, før han traff på Kristiansen. Vitnet Gislefoss observerte en person ved Fant Olsens stykke (anslått til ca. kl. 17:30) som stod og "speidet inn i skogen". Gislefoss møtte den samme personen noe senere gående i en bakke i lysløypa i retning Bånetjønn. Vitnet gjenkjente denne personen fra tidligere turer i Baneheia og i byen. Han ga et signalement som passet godt med Andersen, og han pekte ham ut på fotokonfrontasjon. Det vises til dok. 05,03,01,03 og 05,01,03,04 med vedlegg. I henhold til notater pekte han også ut Andersen i retten.

Etter vår oppfatning er det sannsynlig at vitnet Gislefoss faktisk påtraff Andersen både ved Fant Olsens stykke og i lysløypa opp mot Bånetjønn. Dette er også best forenlig med at Kristiansen ikke så ham ved Svarttjønn da han syklet inn til 3. Stampe, men først på vei tilbake. Observasjonene er egnet til å så tvil om Andersens forklaring om sine bevegelser i tiden før han traff Kristiansen, herunder om formålet egentlig var trening med HV. Uansett er det nærliggende å legge til grunn at Andersen holder tilbake opplysninger uten at det er mulig å trekke nærmere slutninger av dette.

Om sykkelen til Kristiansen

Kristiansen hadde en iøynefallende sykkel da han traff på Andersen ved Svarttjønn ca. kl. 18 den 19. mai. Sykkelen var en fulldempet offroadsyкkel med en særpreget svart ramme og med gule og røde detaljer. Vitnet Hovden beskrev sykkelen i avhør, dok. 05,03,01,06 og 05,01,03,07, og sykkelen er også nevnt av Rødsvik, som beskrev den som "fancy" og nevnte at han kunne ha prøvd den uten at han kunne huske det.

Andersen har etter pågripelsen forklart at Kristiansen låste sykkelen ved bommen på parkeringsplassen ved Svarttjønn, slik at sykkelen stod støttet opp mot bommen. Det var imidlertid ingen vitner som hadde sett en slik sykkel stå ved eller opp mot bommen da de ble spurt om dette. I utgangspunktet er ikke det så rart; en sykkel parkert opp mot en bom på vei inn i et turområde er i seg selv upåfallende. I tillegg kom dette opp som tema i vitneavhør først etter pågripelsen, flere måneder senere.

Kristiansens sykkel var imidlertid spesiell, og vitnet Hovden husket og nevnte den for politiet i avhør i juli, uten at han kjente noe til verken Andersen eller Kristiansen. Vitnet Hovdens observasjon ble gjort ca. kl. 18. Deretter dro han på joggetur med en kamerat. Han anslo at de kom tilbake til parkeringsplassen ca. kl. 19:20, og da tøyde ut ca. 10 minutter inntil bommen. Etter vår vurdering er det påfallende at Hovden i løpet av de minuttene han tøyde ut, ikke la merke til sykkelen som han hadde festet seg ved allerede før løpeturen. Heller ikke kameraten hans, Jan Arvid Nygård, kunne huske å ha sett noen sykkel der – og det kan heller ingen andre vitner huske. Det er derfor etter vår vurdering all grunn til å reise tvil ved om sykkelen til Kristiansen sto låst ved bommen i tiden etter kl. 1800, noe som i så fall er egnet til å svekke Andersens forklaring.

Om kniven

Andersen forklarte opprinnelig at Kristiansen vasket kniven etter drapene, og at han deretter tok den med seg, dok. 06,02,07 s. 8. Det holdt han så fast ved. Men i avhør høsten 2021, dok. 16,05,02,01,01 s. 122 flg. forklarte Andersen at det var han selv som vasket kniven. Også dette er en glidning i historien, men åpenbart ikke av taktiske hensyn. Riktignok er det å forvente at enkelte detaljer glipper etter så lang tid, men vasking av drapsvåpenet er såpass sentralt at vi antar at det er noe som sitter i hukommelsen også etter 21 år. Den endrede versjonen gir grunn til å tro at det han opprinnelig forklarte, nemlig at det var Kristiansen som vasket kniven, er feil.

Om mobiltelefonen til Kristiansen

Andersen uttalte i avhør dok. 06,02,07 at han var sikker på at Kristiansen hadde med seg mobiltelefon. Vi vet ikke hvordan ordene falt, eller hvorfor Andersen angivelig var sikker på dette. Her burde han vært stilt noen oppfølgingsspørsmål. Det fremgår imidlertid av byrettens dom at Andersen, etter at mobilbeviset ble et tema, kan ha spekulert i om telefonen til Kristiansen kan ha vært igjen i en taske på sykkelen (som skal ha stått ved bommen ved Svarttjønn, se ovenfor), og antydnet at han kan ha gått dit fra åstedet for så å komme tilbake igjen. Et slikt handlemønster er lite sannsynlig og passer dessuten ikke overens med det Andersen tidligere forklarte om telefonen.

Ser man forklaringene under ett, fremgår det at Andersen aldri har sett at Kristiansen har hatt mobiltelefonen fremme. Dersom de to skal ha begått ugjerningene sammen slik Andersen har forklart, må Kristiansen nødvendigvis ha sendt iallfall én tekstmelding mens de var sammen (18:57), muligens to (19:37 i tillegg). Det er selvsagt mulig at Kristiansen kan ha brukt telefonen uten at Andersen fikk det med seg, men det er verd å merke seg at det er en detalj Andersen ikke har fanget opp og ikke minst har endret forklaring om. Særlig det siste er egnet til å så tvil om riktigheten av den historien han har fortalt.

For en vurdering av Andersens forklaring opp mot mobilbeviset, altså dekningsområdet til Kristiansens mobilabonnement, vises det til punktet Telebeviset ovenfor.

Godkjent digitalt

Andreas Schei (ASC003) 02.09.2022

Betydning av politiets samtale med Andersen etter pågripelsen 13. september

Da Andersen ble pågrepet og innbrakt 13. september 2000, og mens politiet ventet på at hans forsvarer skulle komme til stedet, tok avhører en prat med ham, dok. 06,02,14. Under samtalen ble Andersen opplyst at politiet hadde funnet hans DNA-profil på biologisk materiale på åstedet. I forlengelsen av dette ble han "gjort kjent med at vi var sikre på at han var en av gjerningsmennene". At politiet mente at det var to gjerningsmenn, hadde han antakelig allerede lest ut av pågripelsesbeslutningen (jf. nedenfor), men politiet fortsatte ved å opplyse om noen antakelser de satt med:

*Andersen ble dessuten spurt om han selv kunne være et slags offer i saken – i den forstand at hans beste kamerat **Viggo Kristiansen** – kunne ha vært den mest aktive på åstedet.*

Da jeg kom inn på dette emnet, så var det tydelig at Andersen fikk noe å tenke på. Vi snakket litt frem og tilbake om Andersens og Kristiansens forhold – det var ikke tvil om at Kristiansen var den "sterke" – den som bestemte.

I det påfølgende avhøret forklarte Andersen at Kristiansen først drepte den eldste, mens han ble tvunget til å drepe den yngste, og at Kristiansen forgrep seg på begge, mens han for det meste satt med ryggen til.

Sett opp mot vurderingen av Andersens personlighetsprofil som psykolog Launes gjorde, som en som er uvillig til å påta seg ansvar for sine handlinger, kan politiets tilkjenneivelse av at Andersen "kan ha vært et slags offer" åpenbart ha påvirket forklaringen hans. Vi tiltrer her Gjenopptakelseskommisjonens vurderinger på side 310 til 311 i vedtaket, og flertallets vurdering på side 350, nederste avsnitt.

Gjenopptakelseskommisjonens mindretall har innvendt at dersom Andersen uriktig skulle ha forklart inn Kristiansen, ville det vært mer naturlig at han hadde forklart at Kristiansen hadde drept begge jentene, s. 360. Det kan for så vidt være riktig, men vi ser ikke bort fra at Andersen kan ha tenkt at det å "bare" drepe én av dem, og da under tvang, var mer realistisk å kunne komme unna med. Eller det kan være at skyldfordelingen ikke var så kalkulert, men at det var det han kom på der og da. Eller også kan det ha andre årsaker.

Det at Andersen før han avga forklaring, ble gitt denne informasjonen om hva politiet hadde bevis for, og hva som var deres fremste hypotese, får desto større betydning når vi vet at det er en rekke forhold ved forklaringen som passer dårlig overens med andre bevis, og at han har endret forklaring underveis. Det må også sees opp mot det øvrige bevisbildet slik det fremstår i dag.

Samlet vurdering av Andersens forklaring etter pågripelse frem til i dag

Til tross for nevnte glidninger og endringer i sin forklaring har Andersen, hva særlig gjelder turen fra parkeringsplassen til åstedet, hvordan de traff på jentene, hva Kristiansen gjorde, drapene, skjulingen av jentene og eiendelene deres og deretter hjemturen, i store trekk stått ved den forklaringen han avga samme dag som han ble pågrepet.

Det er klart at Andersen langt på vei er blitt vurdert som troverdig både av Kristiansand byrett og Agder lagmannsrett, selv om han ikke fullt ut ble hørt med unnskyldningene rundt sin egen rolle. Den vurderingen retten har gjort av påliteligheten i hans forklaring etter umiddelbar bevisførsel, skal man ha respekt for.

Samtidig kan det fremstå som om Andersen er blitt oppfattet som troverdig også når det gjelder forhold det kan være all grunn til å tvile på. Dette gjelder særlig at Kristiansen var initiativtakeren og den dominerende gjerningsmannen på åstedet, mens han selv utelukkende forgrep seg på én av jentene, og

Godkjent digitalt

Andreas Schei (ASC003) 02.09.2022

da bare ved berøring. Vurderingen av hvem som var reell hovedmann på åstedet, står nå i kontrast til DNA-funnene. Videre ser det ut til at Andersen også i retten har vært i stand til å endre forklaring i tråd med de tekniske bevisene. Etter å ha blitt konfrontert med telebeviset (jf. ovenfor), forklarte han at Kristiansen pleide å oppbevare mobiltelefonen i en taske på sykkelen samt at han hadde vært borte en stund fra åstedet, slik at han da kan ha gått til sykkelen og sendt en tekstmelding. Tingretten la i samsvar med dette til grunn som et mulig scenario at Kristiansen kunne ha tatt seg bort til sykkelen for så å returnere til åstedet.

Samlet sett kan der derfor se ut til at Andersen er blitt oppfattet som troverdig også når det gjelder forhold som vi har grunn til å tro ikke stemmer, samt når han har endret forklaring eller lagt ting til denne.

Slik vi ser det, kan vi da ikke utelukke at også større deler av Andersens forklaring er feil, og vi kan ikke utelukke muligheten for at han feilaktig har forklart at Kristiansen var til stede og hadde en rolle under drapene og overgrepene mot de to jentene. Vi ser at det er bemerkelsesverdig dersom den historien han har fortalt detaljert og med overskuddsinformasjon, skal være oppdiktet (hva gjelder Kristiansens rolle), men det kan likevel ikke utelukkes. Det avgjørende må være at Andersens forklaring, ut fra bevisituasjonen i dag, må anses svekket særlig hva gjelder hans egen rolle på åstedet. Dette svekker naturlig nok også troverdigheten av øvrige deler av hans forklaring. Andersen har også vist evne til å tilpasse forklaringen sin til nye bevis underveis, som DNA-sporene og telebeviset.

Vi viser også til at Andersen har vært vag og forbeholden ikke bare når det gjelder egne overgrep, men også overgrepene som Kristiansen skal ha begått – fordi han i stor grad skal ha sittet med ryggen til. Dersom man uriktig skulle forklare en person inn i en slik historie, ville det være taktisk lurt å gjøre det på denne måten, så forklaringen ikke så lett kommer i konflikt med eventuelle tekniske funn. At Andersen ikke husket hva slags klær Kristiansen hadde på seg under ugjerningene, dok. 06,02,07 s. 2, går i samme retning.

Situasjonsspor og åstedsspor – to gjerningsmenn eller én?

Likhet mellom stikkskadene?

Det er vår oppfatning at sporene på åstedet og på de to jentene ikke i seg selv er egnet til å si noe sikkert om det var én eller flere gjerningspersoner. Ovenfor har vi konkludert med at det ikke med rimelig sikkerhet er funnet DNA fra to gjerningsmenn. Vi kan heller ikke se at det er andre klare tekniske spor etter to personer.

Til støtte for en hypotese om at det var én gjerningsperson, har det vært fremholdt bl.a. at knivstikket i halsen på de to jentene er så likt at det er nærliggende å anta at de ble forøvd av samme person. Etter vår oppfatning gir imidlertid ikke stikkskadene grunnlag for noen rimelig sikker antakelse om at de må ha vært påført av samme person. Riktignok er stikkvinkelen oppover omtrent identisk, men sideveis er den forskjellig (hhv. 10 % og 20 % mot høyre). De to jentene fikk også ulike skader; mens Lena fikk halspulsåren skåret tvers over, passerte stikk-kanalen halspulsåren på Stine Sofie, mens halsvirvelpulsåren lenger bak ble overskåret. Vi vet ikke om de ulike skadene skyldes at treffpunktet var ulikt, eller at stikkvinkelen var forskjellig. På Lena er det dessuten påvist *to* stikklesjoner i halsen (samt én eller to i brystet). Videre kan to personer selvsagt påføre nokså like stikk. Vi viser til rettsmedisinsk rapport dok. 16,03,10,02, der det på side 62 uttales at "skadenes utseende og karakter ikke gir grunnlag for å vurdere om de er påført av én eller flere gjerningspersoner".

Mulighet for at én person kan forgripe seg på to barn

Det har vært fremholdt at én person neppe ville begi seg ut på en slik handling alene, jf. uttalelse til Gjenopptakelseskommissjonen, gjengitt på side 97, på grunn av risikoen for å mislykkes med å få full kontroll på dem. Vi kan imidlertid ikke se at det er utelukket at én person skulle gjøre noe slikt, eller at det generelt sett er større sannsynlighet for at det skal ha vært to gjerningsmenn vurdert ut fra at det var to fornærmede, og at åstedet ikke var så langt unna beferdede stier og veier. Det er heller ikke gitt at man kan legge til grunn at en gjerningsperson ville gjort seg rasjonelle vurderinger rundt dette.

Det er klart nok at én voksen mann med en kniv vil ha mulighet til å kontrollere to barn, særlig når han har fått dem bort fra stien og det ikke er andre i umiddelbar nærhet.

Som eksempel kan det nevnes en sak fra Oslo fra samme år (2000), der en person alene begikk seksuelle overgrep, voldtekt, på to jenter på hhv. 6 og 7 år i et skogholt rett bak en skole en lys sommerkveld (saksnummer 6379402).

Et annet moment er at vi ikke kan være sikre på hendelsesforløpet. Det kan se ut til at de hadde fått klær bundet for øynene, og de kan ha blitt truet verbalt, hold fast eller bundet, men det vet vi ikke. Vi kjenner heller ikke med sikkerhet rekkefølgen i hendelsesforløpet.

Det motsatte har også vært hevdet, nemlig at det er lite sannsynlig at to personer skulle begå en slik ugjerning sammen. Se i denne retning det forsøket som ble gjort på en profilering av gjerningsmann i 2000, som ligger i dok. 16,03,08,02 (der det riktignok også argumenteres for at det er høyere risiko for én person). Men vi kan heller ikke se at det skulle være utelukket med flere enn én gjerningsmann. Det kan ha vært en situasjon som har eskalert gradvis og kommet ut av kontroll og endt slik den gjorde, ikke ulikt det som ble lagt til grunn i dommene.

Tildekking og rydding på åstedet

Det er på det rene at åstedet var ryddet og jentene var veldig godt skjult da de ble funnet. Det er blitt brukt som argument at Andersen ikke kan ha stått for dette alene: For det første var Andersen som type svært rotete og ustrukturert (jf. bilder av rommet hans ved pågripelse), og for det andre ville det ta for lang tid om én person skulle gjøre dette.

Igjen kan vi ikke se at åstedssporene tilsier at ugjerningene ble begått av to personer. Også her gjelder at det er mye vi ikke vet med sikkerhet. Vi vet ikke hvor lang tid overgrepene og drapene tok, og dermed hvor mye tid som "var igjen" til skjuling og tildekking, og vi kan ikke se at det skal være umulig for én person å få gjennomført en slik skjuling, der jentene ble flyttet ca. 10 meter fra drapsstedet og lagt under en krypfuru og deretter dekket til med avkuttete grener og skogbunnmateriale. Vi kan heller ikke se at det er forhold ved Andersens personlighet i seg selv som tilsier at ikke han skulle kunne klare en slik operasjon. Som nevnt var han lagfører i HV-ungdommen. Ikke minst har han erkjent å ha dekket dem til. I avhør av ham dok. 06,02,10 har han forklart at han kuttet grener og dekket til jentene, og uttalt at "det er slik jeg gjør når jeg lager skyttergrav".

Øvrige bevismomenter som er blitt trukket fremOppringning av Espen Bakke – alibibygging?

Det er på det rene at Viggo Kristiansen ringte kameraten Espen Bakke kl. 20:19 den 19. mai, og vi må legge til grunn at Jan Helge Andersen da var sammen med ham, se ovenfor. Kameratene Espen Bakke og Eivind Loland var da hos Bakke og så film, og Kristiansen spurte om de ville komme bort til ham. Etter at de hadde sett ferdig filmen, gikk de bort til Kristiansen. Bakke anslo at klokken da var rundt 21, mens Loland antok at det var mellom kl. 22 og kl. 23 (han mente riktignok også at telefonoppringningen

Godkjent digitalt

Andreas Schei (ASC003) 02.09.2022

hadde kommet senere). Da de kom bort dit, skal Kristiansen og Andersen ha sittet på trappen utenfor og drukket en øl og sett i et blad med militæreffekter, våpen eller noe sånt. Bakke og Loland gikk tilbake etter nokså kort tid og mente at Kristiansen og Andersen ikke var så veldig sosiale overfor dem. Vi viser til avhør av de to vitnene, under dok. 05,03,02.

Byretten mente at Kristiansen ringte Bakke "åpenbart for å skaffe seg alibi", jf. side 13 i dommen. At Bakke og Loland gikk derfra uten å føle seg velkommen, kan tolkes som en indikasjon på at nettopp alibibygging var motivet. Samtidig er det også mange andre mulige grunner til at de to gikk forholdsvis kort tid etter at de kom dit. De kom bort en god stund etter at Kristiansen hadde spurt dem, og Kristiansen kan ha oppfattet at de da ikke var så interessert, eller stemningen kan ha endret seg litt av andre årsaker. De fikk ikke lov av Kristiansen til å trekke innendørs, for på det tidspunktet var Kristiansen barnevakt for sin nevø mens foreldrene gikk kveldstur, og nevøen måtte ikke vekkes. I det hele tatt kan forutsetningene ha vært annerledes enn på tidspunktet da Kristiansen ringte. Vitnenes oppfatning av dette møtet og Kristiansen og Andersens opptreden kan også ha blitt farget av det de senere fikk vite etter pågripelsene.

Vi er enig med retten i at dersom både Kristiansen og Andersen skal ha begått ugjerningene i Baneheia, kunne det være grunn til å tro at denne oppringningen kort tid etter var for å skaffe et slags alibi. Vi mener derimot at det ikke er grunnlag for å snu på argumentet: At Kristiansen ringte Bakke om kvelden den 19. mai, er ikke i seg selv et bevis som taler for at han har vært med på ugjerningene. Her skal det også legges til at Andersen i avhør, dok. 06,02,11 s. 5 har forklart at han ikke visste om kontakten med Bakke og Loland skal ha hatt noe med alibibygging å gjøre.

Manglende deltakelse i leteaksjonen

Det foregikk en stor leteaksjon i Baneheia lørdag 20. og søndag 21. mai. Det er blitt brukt som argument at Kristiansen og Andersen ville ha deltatt i leteaksjonen dersom de ikke hadde begått ugjerningene. At de (eller Kristiansen alene) ikke deltok, har vært sett på som et argument for at Kristiansen er skyldig. Argumentet er ikke tatt ut av lufta: Både Espen Bakke, Kristian Helliksen og Glenn Rune Johansen, kamerater eller bekjente av Kristiansen og Andersen, skal ha reagert på at Andersen og Kristiansen ikke ville være med opp for å delta i leteaksjonen på søndagen, se dok. 07,10,13, dok. 05,03,02,05 og dok. 07,10,16. De nevnte avhørene er tatt etter pågripelsen, og resonnementet kan ha vært preget av det, men likevel uttalte vitnene at de syntes at dette var rart.

Slik vi ser det, er det imidlertid vanskelig å se at det at Kristiansen ikke ønsket å delta i leteaksjonen, skal være et argument for at han begikk ugjerningene den 19. mai. For det første kan man innvende at det hadde vært like påfallende om han faktisk *hadde* deltatt. Da kunne han hatt mulighet til å få kjennskap til hvor etterforskningen stod, og evt. spor fra ham på funnstedet ville lettere kunne bortforklares med at de stammet fra leteaksjonen. For det andre kan det være at Kristiansen ikke ønsket å innordne seg en slik organisert aksjon (vi vet at han tidligere hadde kommet på kant med autoriteter i HV-ungdommen), for det tredje kan han ha hatt andre planer, som at han på lørdagen var i byen med nevøen sin, og for det fjerde kan han ha blitt påvirket av Andersen til å la det være, for de to var sammen i perioder både lørdagen og søndagen. Det kan selvsagt også tenkes andre grunner.

Det som virker sikkert, er at Kristiansen og Andersen var en tur i Baneheia både lørdag og søndag, så Kristiansen var iallfall ikke redd for å oppsøke eller bli sett i området. At han lot være å delta i leteaksjonen i Baneheia den helgen, kan ha mange årsaker, og vi synes det er vanskelig å legge vekt på dette i den ene eller andre retningen.

Uttalelser ved pågripelsen

Det er blitt gjort til et poeng i ettertid at Kristiansen, da han ble pågrepet, spurte om også Andersen var arrestert – og vice versa, se påtalemyndighetens uttalelse til Gjenopptakelseskommisjonen som er gjengitt på side 86 i vedtaket. Rapportene fra pågripelsene ligger i dok. 06,08 og 07,08. Nå er det uansett nærliggende å tro at Kristiansen og Andersen allerede på det tidspunktet hadde fått et inntrykk av at politiet så dem under ett: De hadde i stor grad vært inne samtidig for å forklare seg eller avgi DNA-prøve, og de var blitt spurt ikke bare om seg selv, men også om den andre. Viktigere er det imidlertid at begge navn stod på siktelsen/pågripelsesbeslutningen, som de ble forevist, se dok. 06,06,01 og 07,06,01.

V Sammenfatning og konklusjon

Det at Andersen peker ut sin beste venn Kristiansen som gjerningsperson, taler isolert sett med styrke for at det faktisk var de to. Bevisverdien av forklaringene hans svekkes imidlertid av de samlede DNA-funn, av endringer i forklaringene underveis, og av at Andersen på forhånd ble gitt informasjon om at politiet mente at han kunne være "et slags offer" i saken, og dermed fikk en mulig utvei til å nedtone sin egen rolle.

Kristiansens forklaringer innledningsvis i saken er mistankepådragende. I rundspørringen og i det første avhøret unnlot han å forklare at han om ettermiddagen 19. mai faktisk var innom Baneheia, og i det andre avhøret måtte han altså konfronteres med andre opplysninger før han erkjente at han syklet bort til 3. stampe (nordenden), og ikke bare var ved parkeringsplassen på Svarttjønn. Vi mener imidlertid at dette kan ha flere årsaker, og en del likheter til tross er vi ikke overbevist om at det var noen alibiavtale mellom ham og Andersen.

Det er ingen tekniske bevis som knytter Viggo Kristiansen til åstedet og de straffbare forholdene. Vi kan heller ikke se at det er klare holdepunkter i de tekniske bevisene for å konkludere med at det må ha vært *to* gjerningsmenn.

Manglende tekniske bevis for at det skal ha vært to gjerningsmenn, får betydning også for vurderingen av telebeviset, jf. ovenfor. Når mobiltelefonen til Kristiansen ved fire anledninger i perioden 18:55 til 19:37 hadde trafikk over EG_A-senderen, som normalt ikke dekket åstedet, taler det isolert sett for at Kristiansen har forklart seg riktig om hvor han var i gjerningsperioden.

De tekniske bevisene per i dag må holdes opp mot forklaringen fra Jan Helge Andersen. Som nevnt har han forklart at Kristiansen var den mest aktive på åstedet og forgrep seg på begge jentene, mens han selv bare var "borti" én av dem. DNA-funn på begge jentene fra Andersen, men ikke fra Kristiansen er vanskelig å forene med hans forklaring. Også en del andre forhold svekker bevisverdien av Andersens forklaring, jf. ovenfor.

Samlet sett er vi ikke overbevist om at Kristiansen er skyldig i tiltalens post I til III, heller ikke med en mindre rolle enn det som har vært lagt til grunn tidligere. I samsvar med vår oppfatning av skyldspørsmålet og drøftelsen ovenfor kan vi heller ikke se at det kan bevises ut over enhver rimelig tvil at Kristiansen på noen måte var til stede eller delaktig i hendelsene som danner grunnlag for post I til III i tiltalebeslutningen.

Godkjent digitalt

Andreas Schei (ASC003) 02.09.2022

Det innstilles derfor på at påtalemyndigheten i gjenåpningssaken som skal behandles ved Borgarting lagmannsrett, nedlegger påstand om at Viggo Kristiansen frifinnes for forholdene i tiltalebeslutningen post I til III.

Oslo statsadvokatembeter, 2. september

Johan Øverberg

Andreas Schei

Godkjent digitalt

Andreas Schei (ASC003) 02.09.2022